

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Analýza struktury žáků a speciálních vzdělávacích
potřeb přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program:

SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

Autor: Renata Poddaná, DiS.

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Radka Prázdná, Ph.D.

České Budějovice 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „Analýza struktury žáků a speciálních vzdělávacích potřeb přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 16. 8. 2019

.....

podpis

Poděkování

Děkuji především Mgr. et Mgr. Radce Prázdné, Ph.D. za cenné odborné rady, které mi po celou dobu tvorby bakalářské práce poskytovala, za její trpělivost, vstřícnost, čas, bezproblémovou komunikaci a lidský přístup. Za vstřícnost a přátelské klima při vzájemné spolupráci děkuji zaměstnancům základních škol, kde mi bylo umožněno provést výzkumnou část práce. V neposlední řadě děkuji manželovi a dceři za podporu, trpělivost a vždy připravenou pomocnou ruku během celého studia.

Analýza struktury žáků a speciálních vzdělávacích potřeb přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je Analýza struktury žáků a speciálně vzdělávacích potřeb přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí.

Bakalářská práce si klade za cíl na podkladě analýzy odborných a legislativních zdrojů shromáždit data týkající se tématu přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí. Dílčím cílem je analýza struktury a vzdělávacích potřeb žáků přípravných tříd.

Teoretická část práce vymezuje současné legislativní dokumenty a základní termíny úzce spojené s tématem – školní zralost, školní připravenost, odklad povinné školní docházky, speciálně vzdělávací potřeby a vzdělávací obsah přípravných tříd.

K naplnění výše uvedeného cíle bylo využito kvalitativní šetření zahrnující analýzu dokumentů, hloubkový polostrukturovaný rozhovor s pedagogickými pracovníci a pozorování žáků při výchovně vzdělávacím procesu.

Výzkum potvrzuje nerovnovážnosti ve vývoji žáků, které se projevily především v následujících oblastech: řeč, jemná motorika, technika úchopu tužky, koncentrace, emoční zralost, sluchové rozlišování a sluchová paměť. Z hlediska vzdělávacích potřeb žáků z výzkumu vyplývá různorodost skupiny. Nepotvrdilo se, že je přípravná třída spíše segregáční záležitostí a že struktura žáků odpovídá homogennímu složení zejména žáků ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí.

Přínosem práce jsou shromážděné informace o přípravných třídách, způsobu naplňování výchovně vzdělávacích kompetencí žáků pro přípravu na ZŠ a aktuální analýza struktury žáků přípravných tříd na Českobudějovicku.

Bakalářská práce může sloužit jako informační materiál pedagogickým pracovníkům mateřských i základních škol, nebo po formálních úpravách rodině dítěte, kterého se přípravná třída týká. Práce by mohla být impulzem pro vybudování dalších přípravných tříd jako bezpečného prostoru pro zažití školního úspěchu a komplexní přípravy žáka pro vstup do první třídy základní školy.

Klíčová slova

povinná školní docházka; předškolní vzdělávání; přípravná třída; speciálně vzdělávací potřeby; školní připravenost; školní zralost.

The Analysis of Pupil Structure and Special Educational Needs of Preparatory Classes in České Budějovice and its Surroundings

Abstract

The topic of this bachelor thesis is the Analysis of Pupil Structure and Special Educational Needs of Preparatory Classes in České Budějovice and its Surroundings.

The bachelor thesis aims to gather data on the topic of preparatory classes in České Budějovice and its surroundings on the basis of analysis of professional and legislative sources. The partial objective is to analyse the structure and educational needs of pupils in preparatory classes.

The theoretical part defines current legislative documents and basic terms closely related to the topic – school maturity, school readiness, postponement of the beginning of compulsory school attendance, special educational needs and educational content of preparatory classes.

To fulfil the above stated objective, a qualitative survey was used, including an analysis of documents, a deep semi-structured interview with teaching staff and observation of pupils in the educational process.

The research confirms the imbalances in the development of pupils, which were manifested mainly in the following areas: speech, fine motor skills, pencil grip technique, concentration, emotional maturity, hearing differentiation and hearing memory. From the point of view of the educational needs of the pupils, research shows the diversity of the group. It has not been confirmed that the preparatory class is rather a segregation issue and that the structure of pupils corresponds to a homogeneous composition, especially of socio-culturally disadvantaged pupils.

The contribution of the work is the gathering of information on preparatory classes, the way of fulfilling the educational competences of pupils for the preparation for primary schools and the current analysis of the structure of pupils of preparatory classes in the České Budějovice region.

The bachelor thesis can serve as an information material for pedagogical workers of nursery and primary schools, or after formal adjustments to the family of the child concerned by the preparatory class. The work could be an impulse to found other preparatory classes as a safe space where pupils experience school success and comprehensive preparation of a pupil for entering the first class of primary school.

Keywords

compulsory school attendance; pre-school education; preparatory class; special educational needs; school readiness; school maturity.

Obsah

Úvod	10
1. Specifikace přípravných tříd	11
1.1. Současné legislativní dokumenty	12
2. Školní zralost, školní připravenost a odklad povinné školní docházky).....	15
2.1. Školní zralost	15
2.1.1. Znaký školní zralosti.....	16
2.1.2. Diagnostika školní zralosti	18
2.2. Školní připravenost	20
2.3. Odklad povinné školní docházky.....	21
2.4. Vzdělávání dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí.....	22
2.5. Speciálně vzdělávací potřeby dětí.....	24
3. Organizace výchovně vzdělávacího procesu v přípravné třídě	26
3.1. Vzdělávací obsah přípravných tříd dle RVP.....	26
4. Cíl práce, metodologie	30
4.1. Etika	30
4.2. Charakteristika výzkumného souboru	30
4.3. Průběh výzkumného šetření.....	31
4.4. Analýza dokumentů	31
4.5. Hlubkový polostrukturovaný rozhovor.....	31
4.6. Pozorování	33
4.6.1. Postup a metodika pozorování.....	34
5. Případová studie instituce č. 1	37
5.1. Analýza dat z rozhovorů s pedagogy ve vztahu ke stanoveným cílům bakalářské práce.....	42
5.2. Analýza dat z dokumentace žáků.....	44
5.3. Reflexe pozorování	45
5.4. Výsledky z aktivního pozorování	47
5.5. Shrnutí případové studie	53
6. Případová studie instituce č. 2	55
6.1. Analýza dat z rozhovorů s pedagogy ve vztahu ke stanoveným cílům bakalářské práce.....	58
6.2. Analýza dat z dokumentace žáků.....	59

6.3.	Reflexe pozorování	60
6.4.	Výsledky z aktivního pozorování	61
6.5.	Shrnutí případové studie	67
7.	Výsledky výzkumného šetření.....	69
8.	Diskuse	71
	Závěr	73
	Seznam použitých zdrojů.....	75
	Seznam příloh	79
	Seznam obrázků.....	80
	Seznam tabulek	81
	Seznam zkratk	82

Úvod

Bakalářská práce si klade za cíl na podkladě analýzy odborných a legislativních zdrojů shromáždit data týkající se tématu přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí. Dílčím cílem práce je analýza struktury a vzdělávacích potřeb dětí přípravných tříd.

Původně byly přípravné třídy zřizovány za účelem pomoci romským dětem při překonávání řečových, kulturních a sociálních bariér. Dnes lze do přípravné třídy zařadit i děti, které nejsou sociálně znevýhodněné.

Cílem vzdělávacího procesu přípravných tříd je tedy příprava dětí ohrožených školním neúspěchem na roli žáka a prevence případných neúspěšných začátků školní docházky a důsledků z toho vyplývajících.

K naplnění výše uvedeného cíle bakalářské práce je zvolen kvalitativní výzkum. Technikami sběru dat je hloubkový rozhovor s pedagogickými pracovníky, pozorování žáků v rámci edukačního procesu a analýza dokumentace základní školy. Výzkumným souborem byly přípravné třídy v Českých Budějovicích a okolí, pedagogové a žáci, kteří do přípravných tříd docházejí.

Bakalářská práce je strukturována do osmi kapitol. První kapitola se zabývá základním vymezením přípravných tříd z hlediska legislativy a zmiňuje současné legislativní dokumenty. Problematice školní zralosti a připravenosti pro úspěšné začlenění žáka do školního prostředí se věnuje druhá kapitola. Kapitola zmiňuje oblasti pro diagnostiku školní zralosti, které byly zvoleny jako kategorie pro zjišťování struktury žáků přípravných tříd v empirické části práce. Třetí kapitola se zabývá organizací výchovně vzdělávacích činností přípravné třídy a vzdělávacím obsahem vycházejícím z RVP PV.

Následuje empirická část práce. Čtvrtá kapitola popisuje cíl práce a věnuje se podrobněji metodologii výzkumu. V práci je zvolena kvalitativní strategie výzkumu.

Interpretace a analýza dat jsou obsahem kapitol pět až sedm. Osmá kapitola, diskuse, uzavírá empirickou část práce.

1. Specifikace přípravných tříd

Přípravné třídy v České republice začaly vznikat na počátku devadesátých let a byly určeny pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí (Pipeková, 1998). Do této skupiny řadíme děti, které přicházejí z prostředí odlišného od majoritního obyvatelstva v kulturní, sociální i jazykové oblasti (Šotolová, 2008).

Cílem přípravné třídy je prevence výchovných a vzdělávacích problémů budoucích žáků. Třídy jsou zřizovány na podnět škol a zřizovatelů škol, jejichž cílem je také řešit problematiku integrace sociálně znevýhodněných rodin. (Průcha, 2009).

Úkolem přípravné třídy je dle Bartoňové a Vítkové (2007) kompenzace vývojových nerovnoměrností dětí ze sociálně či jazykově znevýhodněného prostředí před vstupem do základního vzdělávání.

„Přípravné ročníky spíše suplují nedostatek možností pracovat s dětmi v otevřeném, inkluzivním a nárokovém předškolním vzdělávání, absolvovaném v plném rozsahu, které lze považovat za nejspolehlivější cestu k odstranění znevýhodnění vzniklého odlišnou socializací“ (Morvayová, 2011 in: Šikulová, 2011, s. 10).

Koncept vzdělávání v přípravné třídě je postaven na vytvoření specifické skupiny dětí s určitým handicapem a nelze proto zajistit potřebnou míru heterogenního vzdělávacího prostředí třídy. Přípravné třídy tedy nevytvářejí takové sociální prostředí podmiňující děti ke spontánnímu učení v situacích, které se jim v rodinném prostředí běžně nenabízejí (Morvayová, 2011 in: Šikulová, 2011).

Školský zákon dále udává, že přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat minimálně 10 žáků. V případě nižšího počtu je možnost povolení výjimky podle školského zákona. O tuto výjimku případně žádá ředitel školy zřizovatele.

Ve srovnání s běžnou mateřskou školou jsou v přípravných třídách odlišné podmínky, například v životosprávě, prostorovém a materiálním vybavení třídy a denním programu. Odlišnost nalezneme i v organizaci vzdělávání, která je u přípravných tříd polodenní s možností odpoledního využití školní družiny. Vzdělávání probíhá na základě

individuálních plánů a má tzv. korektivní charakter, který směřuje k vyrovnaní nedostatků v rozvoji učení. Vzdělávací program v přípravné třídě trvá jeden rok (Smolíková, Rokosová, 2007).

V zahraničí, konkrétně v USA, obdobnou problematiku řeší tzv. „Head start programs“. Jedná se o programy, které pomáhají dětem vyrůstajícím v rodinách s nízkými příjmy. Programy existují ve školách, centrech péče a rodinných domovech. Děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí zde získávají zdarma předškolní vzdělání. Programy podporují celkový vývoj dětí v oblasti výchovy, učení, zdraví a jejich snahou je úzká spolupráce a podpora rodiny (U.S. Department of Health & Human Services, © 2017).

1.1. Současné legislativní dokumenty

Problematikou přípravných tříd se zabývají především následující legislativní dokumenty:

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon v § 47, odstavci 1 uvádí, že přípravné třídy základní školy mohou zřizovat obce, svazek obcí, kraj a registrovaná církev a náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy.

Ze zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání v platném znění § 47 vyplývá následující:

- Přípravné třídy mohou být zřizovány také u církevních základních škol.
- Do přípravné třídy lze zařadit dítě, které není sociálně znevýhodněno. Podmínkou zůstává doporučení školského poradenského zařízení.
- Podmínkou zřízení přípravné třídy je stanoven minimální počet dětí, které se zde budou vzdělávat, a to deset.
- Přednostně budou do těchto tříd přijaty děti s povoleným odkladem povinné školní docházky.

Zákon č. 46/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, uvádí následující:

„Obec, svazek obcí, kraj a registrovaná církev a náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, mohou zřizovat přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky.“

Vzdělávání v přípravné třídě se dle Školského zákona řídí rámcovým vzdělávacím programem, dle kterého škola vypracovává vlastní školní vzdělávací program. Povinností pedagogů je vypracovat v rámci školního vzdělávacího programu vzdělávací obsah přípravné třídy, respektive vzdělávací program, kterým se budou řídit.

Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v platném znění v § 7 uvádí nejvyšší počet dětí v přípravné třídě, a to 15. Dále způsoby vyřazení dítěte z přípravné třídy, kterými jsou žádost zákonného zástupce, nepřítomnost dítěte ve třídě po dobu minimálně jednoho měsíce s prokazatelným písemným upozorněním doručeným zákonnému zástupci nebo překročení třicetidenní absence dítěte ve školním roce bez omluvy zákonného zástupce rovněž po prokazatelném písemném upozornění zákonného zástupce. Ředitel při rozhodnutí vyřazení dítěte z přípravné třídy přihlíží vždy k zájmu dítěte.

Obsah vzdělávání v přípravné třídě se tedy řídí Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (dále jen **RVP PV**). RVP PV je určen pro vzdělávání dětí ve věku od 2 do 6 (7) let a pravidla a podmínky, které jsou v něm definované, se vztahují také na pedagogické činnosti probíhající v přípravných třídách základních škol.

Rozdílem oproti běžné mateřské škole je také kvalifikace pedagoga, která na rozdíl od mateřské školy může být s aprobační nejen pro předškolní, ale také pro základní vzdělávání, popřípadě speciální pedagog (dle § 6 a § 7 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnicích a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů).

Cíle, obsah, nabídku vzdělávání, formy a metody práce je dle RVP PV potřeba vytvořit s ohledem na speciální vzdělávací potřeby žáků dané třídy. Vzdělávací obsah by měl být uspořádán do tematických celků zahrnujících vzdělávací oblasti (celkem pět oblastí).

Dle kritérií souladu RVP a ŠVP by měly být integrované bloky zároveň postaveny tak, aby měl pedagog maximální prostor pro tvořivost, improvizaci a flexibilitu programu dle dané situace a aktuálního rozložení skupiny ve třídě. Pedagog pracuje neustále se zpětnou vazbou, a to jak v podobě plnění individuálních vzdělávacích plánů, vzdělávacího programu, tak i například ve formě sebereflexe (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2017).

Při konstrukci učebního plánu a realizaci výuky musí být dodržen časový rozsah vzdělávání dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále jen **RVP ZV**) pro první ročník. Časová dotace je tvořena minimální časovou dotací a disponibilní časovou dotací. Minimální časová dotace je určena pro jednotlivé vzdělávací oblasti a je pro tvorbu ŠVP závazná. Disponibilní časová dotace slouží k realizaci vzdělávacích obsahů podporujících specifická nadání, zájmy žáků a k pozitivní motivaci k učení. Týdenní hodinová dotace je stanovena na maximálně 22 hodin a minimálně 18 hodin (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2017).

RVP ZV rovněž uvádí, že při vzdělávání žáků v přípravných třídách je nutno zabezpečit adekvátní metody a formy práce odpovídající věku, potřebám, zkušenostem a zájmům žáků (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2017).

RVP PV uvádí nezbytnost maximálního přizpůsobení vzdělávání vývojovým, fyziologickým, kognitivním, sociálním i emocionálním potřebám dětí (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2017).

2. Školní zralost, školní připravenost a odklad povinné školní docházky)

2.1. Školní zralost

Problematiku školní zralosti zmiňuje již dílo Velká didaktika a Informatorium školy mateřské. J. A. Komenský považoval za nejvhodnější dobu pro vstup do školy věk šest let. Upozorňoval však na individualitu každého dítěte a na rizika předčasného nebo pozdního nástupu do školy a vymezil kritéria zralosti dítěte pro vstup do školy (Tomanová, 2014).

„Za školní zralost se považuje takový stav somato-psycho-sociálního vývoje, který:

- je výsledkem úspěšného dovršení vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství;*
- je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte;*
- je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení“*

(Langmeier, et al., 1998, s. 103).

Školní zralost je dle Čačka (1994) období připravenosti dítěte okolo šestého roku pro školní práci, a to v oblasti sociální, tělesné a duševní.

Dle Matějčka (1994) je školní zralost *„schopnost (připravenost, pohotovost) dítěte dostát nárokům kladeným na jeho organismus (především na jeho nervový systém), nárokům intelektovým, citovým i společenským“* (Matějček, 1999, s. 94).

„Školní zralost je způsobilost dítěte začlenit se do školního vyučování, která vychází ze vztahu jeho fyzických, zdravotních a mentálních předpokladů, tj. z kvality myšlenkových operací, úrovně vyjadřování, schopnosti soustředit se s aktivní pozorností a odpovídajícím reagováním“ (Kořátková, 2008, s. 114).

Monatová (2000) používá termín pedagogická zralost, který má širší význam než termín školní zralost a školní připravenost. Pedagogickou zralost vysvětluje jako integraci tělesné, duševní, společenské a výchovné vyspělosti dítěte a jedná se o *„schopnost umět*

se orientovat ve všech těchto oblastech adekvátně věku a přiměřeně požadavkům, které na ně společnost klade, přijímat a reagovat odpovídajícím způsobem na edukační působení“ (Monatová, 2000, s. 65).

Používání termínů školní zralost a školní připravenost není stále mezi jednotlivými autory sjednoceno, ale význam a obsah těchto termínů je podobný.

2.1.1. Znaký školní zralosti

Školní zralost je jeden z hlavních předpokladů školního úspěchu a vyznačuje se určitou úrovní zralosti CNS, jejímž znakem je zvýšená odolnost vůči psychické zátěži a schopnost koncentrace pozornosti (Vágnerová, 2000).

Zrání CNS pozitivně působí dle Vágnerové (2000) na:

A. Koncentraci pozornosti

Zralejší dítě se kvalitněji a déle soustředí, což zvyšuje efektivitu výkonu a dítěti může tak přinést pocíťovaný úspěch.

B. Adaptaci na školní režim

Zralejší dítě je vyrovnanější a odolnější vůči zátěži a dodržování určitého režimu je pro něj jednodušší.

C. Lateralizaci rukou, rozvoj motorické i senzorycké koordinace a manuální zručnosti.

Problémy v sociální oblasti může způsobovat jakákoli nápadnější neobratnost dítěte. Tato oblast se projevuje rovněž také v motorice mluvidel.

D. Sluchové vnímání

Sluchové vnímání se rozvíjí rychleji než zrakové. Dle Matějčicka schopnost sluchové diferenciacce dozrává přibližně v 6,5 letech dítěte. Obtíže nastávají, pokud dítě není schopno rozlišit podobně znějící hlásky, správně vyslovovat. Pro úspěšnost je potřebná koordinace činnosti pravé mozkové hemisféry, která zajišťuje vnímání jednotlivých hlásek, a levé mozkové hemisféry, která v této oblasti zajišťuje vnímání řeči. Chlapcům

činí větší obtíže dosáhnout potřebné souhry hemisfér, jelikož celkové zrání probíhá pomaleji, ale dochází k dřívější diferenciaci pravé hemisféry.

E. Zrakové vnímání

Děti v předškolním věku lépe vidí na dálku než na velmi blízkou vzdálenost. Proto je u nich koncentrace na blízko namáhavější a motivačně těžší. V této oblasti je rozvíjena vizuální diferenciaci, vizuální integrace a zralost očních pohybů. Vizuální diferenciaci je schopnost rozlišit podobné obrázky. Schopnost vnímat komplexně zajišťuje vizuální integrace. Koordinace očních pohybů dozrává opět v době vstupu dítěte do školy. Pro čtení je nezbytností koordinovat oční pohyby pro systematické prohlížení a také komplexně s pohybovou aktivitou, například při kresbě.

F. Myšlení

Zralé dítě by mělo být schopno uvažovat na úrovni konkrétních logických operací. To znamená opustit myšlení ovlivněné egocentrismem a aktuálními potřebami a pochopit i jiné pohledy na skutečnost.

G. Úroveň regulujících kompetencí, jako jsou emocionální autoregulace či vnitřní motivační síla.

Školní zralost zahrnuje rozvoj z pohledu:

- fyzické zralosti (výška, váha, kvalita zdraví apod.),
- psychické zralosti (kognitivní úroveň, emoční a sociální vyspělost, úroveň vyjadřování apod.

(Langer, 1999).

Pepler (2015) chápe školní zralost jako základní součást školní připravenosti, a to především v následujících oblastech:

- zralost pro vzdělávání,
- zralost v sociální oblasti,
- emocionální zralost.

Školní zralost odpovídá získání určité biologické a neurologické úrovně, která je nezbytná pro úspěch ve škole, avšak tento úspěch nemůže zaručit. Vývoj nemůže být

uspíšen. Některé faktory mohou vývoj naopak zpozdít. Mezi tyto faktory patří například dědičnost, nemoci či výživa. Rychlost vývoje každého dítěte se liší a školní zralost nemůže být spojována s určitým věkem. Každopádně je ve většině případů získaná okolo věku šesti let (Prinsloo, 1996).

2.1.2. Diagnostika školní zralosti

V dnešní době existuje velké množství různých testů školní zralosti, ale rozhodně by neměly být považovány za jediný validní ukazatel školní zralosti.

Zkoušky školní zralosti pochopitelně souvisí s inteligenčními testy, které zkoumají mentální úroveň úzce související s vývojem sociálních návyků, rozvojem samostatnosti, schopnosti plnit úkoly, slovní zásobou, rozvojem řeči, pozornosti, paměti aj. (Langer, 1999).

Mezi testy školní zralosti patří:

a) Vývojový test zrakového vnímání

Autorkou tohoto testu je Frostigová a tento test vychází z pěti stupňů zrakového vnímání. Každý stupeň by měl ve správném vývoji vycházet ze stupně předešlého (Pokorná, 2001).

b) Orientační test školní zralosti

Je již zmíněný Kernův test, jehož verzi modifikoval Jirásek a nyní sestává z nakreslení postavy na základě představy, překreslení skupiny bodů a napodobení psacího písma podle předlohy (Svoboda, et al., 2009).

c) Vinlandská škála sociální zralosti

Tato škála sleduje celkovou soběstačnost, soběstačnost v jídle, soběstačnost v oblékání, samostatnost dítěte, zaměstnání, sociální adaptaci, způsob komunikace a motoriku v konkrétních situacích (Svoboda, et al., 2009).

d) Binetův test

Test zkoumá zralost na základě série testovacích úkolů odstupňovaných dle věku.

e) Zkouška vědomostí předškolních dětí

Jedná se o zjištění rozumových schopností a míry jejich uplatnění. Tuto zkoušku vypracoval Matějčíček a Vágnerová (Svoboda, et al., 2009).

f) Edfeldtův reverzní test

Test zkoumá schopnost dítěte rozlišit zrcadlové tvary a tím připravenost ke čtení (Svoboda, et al., 2009).

g) Jiráskův test duševního obzoru a informovanosti

Zde se zjistí úroveň inteligence dítěte i podnětnost rodinného prostředí (Svoboda, et al., 2009).

h) Wechslerova metoda

Metoda obsahuje baterii otázek zaměřených na vědomosti, porozumění, počty, zjištění podobností, vysvětlení pojmů. Další část tvoří práce s obrázky, například řazení obrázků, doplňování obrázků, bludiště aj. (Svoboda, et al., 2009).

i) Ravenovy zkoušky

Tyto zkoušky zjišťují inteligenci volbou chybějících kresebných částí ornamentů (Langer, 1999).

j) Metoda F. L. Goodenoughová

Metoda zkoumá mentální úroveň dítěte na základě počtu detailů v kresbě postavy (Langer, 1999).

Dle Bednářové a Šmardové (2011) je diagnostika dítěte v předškolním věku stanovena na zjištění úrovně v následujících oblastech:

- motorika, grafomotorika, kresba;
- zrakové vnímání a paměť;
- sluchové vnímání a paměť;
- vnímání prostoru a prostorové představy;
- vnímání času;
- základní matematické představy;
- řeč;
- sociální dovednosti;
- sebeobsluha – samostatnost;
- hra.

Výše uvedené oblasti byly využity jako hodnotící kategorie pro pozorování v empirické části práce. V empirické části byly ještě přidány kategorie zjišťující koncentraci a úroveň znalostí. Všechny tyto kategorie se navzájem propojují a ovlivňují.

2.2. Školní připravenost

Školní připravenost je možno rozdělit na vnitřní a vnější. Vnější připravenost se projevuje zájmem dítěte o zevní stránky (například estetická stránka třídy) a vztahem k učení jako k nezávazné hře, jelikož děti ještě nemají osvojené návyky rozumové práce. Vnitřní připravenost je způsobilost dítěte ke školní docházce, která se projevuje určitou úrovní rozumových schopností, poznatků, citů, sociálních vztahů, adaptability apod. (Monatová, 2000).

Školní připravenost vyjadřuje kompetence, které se rozvíjejí učením a jsou tudíž závislé na specifické sociální zkušenosti (Vágnerová, 2000).

Švingalová (2003) definuje školní připravenost jako souhrn osvojených dovedností, znalostí a návyků vzniklých působením výchovy a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, jako předpoklad pro úspěch zvládnutí požadavků školy.

Pozitivní postoj ke škole, učební látce a kladné vztahy se spolužáky a učiteli jsou dle Langmeiera (1998) základním znakem školní připravenosti.

Výchozí bod školní připravenosti znamená, že je dítě nezávislé a dostatečně zralé, aby mohlo poslouchat, pracovat a hrát si ve strukturovaném učebním prostředí (Medical Dictionary, ©2009).

Připravenost dítěte na vstup do základní školy zajišťují mateřské školy. Dle novelizace zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání provedené zákonem č. 178/2016 Sb. došlo od školního roku 2017/2018 k zavedení povinného předškolního vzdělávání pro děti, které dosáhnou pěti let do měsíce září.

Dle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání § 47 je povinné předškolní vzdělávání bezplatné a rodiče mají možnost volby dalších způsobů uplatnění této povinnosti, a to formou individuálního

vzdělávání, vzdělávání v přípravné třídě, přípravném stupni základní školy speciální nebo v zahraniční škole.

Školní připraveností se například v USA zabývá iniciativa Common Core State Standards, jejímž cílem je definování standardů pro úroveň schopností dítěte na konci každé třídy. V rámci iniciativy jsou standardy definovány z pohledu úroveň anglického jazyka a z úroveň matematiky. Z hlediska samotné školní připravenosti jsou konkrétně definovány požadavky v následujících oblastech:

- počítání a schopnost odhadu;
- základy algebraického myšlení;
- zařazování objektů do kategorií;
- základy geometrického myšlení;
- praktická matematika,

(Common Core State Standards Initiative, © 2017).

Školní připravenost dle Vágnerové (2010) zahrnuje připravenost z hlediska postoje ke školnímu vzdělávání, kterou dítě přejímá od rodičů, a sociální připravenost, která se projevuje zejména v přijetí role žáka a respektování norem chování s tímto souvisejících.

Pokud je jedním ze základních předpokladů školní připravenosti stanovení hodnot a postojů ke školnímu vzdělávání obecně (Vágnerová, 2000), mělo by tedy být jedním z hlavních cílů přípravných tříd zvýšení právě této hodnoty a formování kladných postojů rodičů a jejich dětí vůči školnímu vzdělávání. Ve svém výzkumu Šálková (2013) uvádí, že 98 % rodičů pochybuje o zahájení školy.

Z výše uvedeného vyplývá důraz na nezbytnost přípravy dítěte pro vstup do školy z celkového hlediska uplatnění dítěte v budoucím životě. Tato příprava probíhá komplexně v rodinném prostředí v doplnění s prostředím mateřské školy nebo právě prostředím přípravných tříd.

2.3. Odklad povinné školní docházky

Odklad povinné školní docházky vymezuje § 37 již zmíněný Školský zákon. Plnění povinnosti školní docházky uvádí § 36 následovně:

„Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.“

V § 37 se uvádí, že pokud není dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a zákonný zástupce dítěte písemně požádá v době zápisu k povinné školní docházce o odklad a doloží jej doporučujícím posouzením školského poradenského zařízení, odborného lékaře nebo klinického psychologa, lze začátek školní docházky odložit o jeden školní rok. Nejdéle lze odložit začátek docházky do základní školy do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku. Pokud se u žáka v prvním pololetí projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění školní docházky, může ředitel se souhlasem zákonného zástupce dítěte žákovi dodatečně odložit začátek plnění docházky na následující školní rok. Rodiče jsou informováni o povinnosti předškolního vzdělávání dítěte a možných způsobech jeho plnění.

Organizaci a průběh zápisu k povinné školní docházce určuje vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů.

Dítě s odkladem povinné školní docházky si plní dle § 47 povinnost předškolního vzdělávání v přípravné třídě základní školy, mateřské škole, individuálním vzděláváním či vzděláváním v zahraniční škole na území ČR, ve které ministerstvo povolilo plnění povinné školní docházky.

Šálková (2013) ve svém výzkumu uvádí mezi nejčastějšími důvody pro odklad povinné školní docházky nezralost v oblasti pozornosti, grafomotoriky, časové a prostorové orientace a matematických představ.

2.4. Vzdělávání dětí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí

„Každý má právo na vzdělání. Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má pomáhat ke vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a skupinami rasovými

a náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Organizace spojených národů pro zachování míru“ (Všeobecná deklarace lidských práv, 1948, čl. 26).

Dle Koncepce včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v oblasti vzdělávání, kterou vydalo MŠMT v roce 2005, se sociokulturně znevýhodňujícím prostředím rozumí takové sociální a kulturní prostředí, které neumožňuje dítěti zdárný průběh zapojení do hlavního vzdělávacího proudu (dataplan.info, 2005).

Pojem sociální znevýhodnění byl v legislativě používán do roku 2016, a to konkrétně ve Školském zákoně 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a Vyhlášce č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, novelizované k 1. 9. 2016. Po novele Školského zákona a navazující Vyhlášky č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v platném znění, se již pojem neužívá. Aktuálně se dítěti přiděluje konkrétní podoba podpůrného opatření, a proto není potřeba definice kategorií sociálního znevýhodnění, zdravotního znevýhodnění nebo zdravotního postižení, jak uváděl Školský zákon dříve.

Metodický portál RVP.CZ rovněž uvádí, že *„ve většině zemí bylo zjištěno, že se v kontextu vzdělávání nepoužívá termín sociálně (kulturně) znevýhodněných dětí. Ve většině zemí byl zjištěn termín speciálně vzdělávací potřeby“* (Metodický portál RVP.CZ, 2008).

Nezbytností je multikulturní výchova, která vede k pochopení, porozumění a respektu způsobu života jiné kultury z hlediska majoritní většiny i minoritní skupiny. U obou skupin je v procesu začlenění důležité hledání společných aktivit vedoucích ke spolupráci. Rozvoj multikulturního vzdělávání v České republice zajišťuje vzdělávací politika státu (Bartoňová, 2005).

Multikulturní výchova se ve vzdělávacím systému ubírá dvěma směry:

„V prvním případě učí jedince majoritní skupiny poznat, pochopit jedince ze skupin minoritních, a tak vytvářet správné modely, postoje, chování k nim. Druhý směr se již přímo zaměřuje na vytvoření podmínek, které umožní výchovu a vzdělání dětem imigrantů. Zajistí prostředí, které respektuje jejich jazyková specifika, psychické, kulturní potřeby“ (Bartoňová, 2005, s. 48).

Předcházení důsledkům sociokulturního znevýhodnění probíhá souhrnem opatření a programy poskytované dětem a jejich rodinám v mateřských, základních, speciálních, středních školách a samozřejmě také programem v přípravných třídách základních škol. Právě v přípravných třídách probíhá také komplexní intervence (Šikulová, 2011).

„Je třeba připustit, že i sebelépe poskytovaná péče v přípravném ročníku je intervencí v době, kdy se již u dětí projevují handicap dané socializací v prostředí sociální exkluze. Jako možná cesta se tedy jeví navázat na podporu poskytovanou v režimu rané péče rozvojem systému včasné intervence, jdoucí ruku v ruce s inkluzivní, nárokovou předškolní přípravou“ (Svoboda, Morvayová, Schola Excludus, 2010 in: Šikulová, 2011, s. 13).

2.5. Speciálně vzdělávací potřeby dětí

Školský zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů § 16 uvádí definici speciálně vzdělávacích potřeb následovně:

„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“

Podpůrná opatření vymezuje odstavec druhý. Jedná se například o poradenské služby, úpravu organizace, forem, metod vzdělávání, očekávaných výstupů vzdělávání, vzdělávání pomocí individuálního vzdělávacího plánu, využití asistenta pedagoga aj.

Systémem péče o děti s priznanými podpůrnými opatřeními se zabývá rovněž RVP PV (2017), které ukládá pravidla a průběh tvorby, realizace a vyhodnocování plánu pedagogické podpory (dále jen PLPP) a individuálního vzdělávacího plánu (dále jen IVP). PLPP zpracovává škola samostatně a týká se prvního (nejnižšího) stupně

podpůrných opatření. IVP zpracovává škola společně s rodiči a na základě doporučení školského poradenského zařízení a týká se vyšších stupňů podpůrných opatření.

Dle konceptu inkluzivního vzdělávání téměř všichni žáci bez ohledu na jejich individuální rozdíly mohou být vzděláváni v běžném vzdělávacím proudu s podmínkou respektování jejich potřeb, schopností či nadání (Fisher, et al., 2014).

Základem je tzv. holistický přístup k učení. Tento celostní přístup využívá skutečnost, že při řešení jednoho úkolu se rozvíjí i celá řada dalších aspektů, které podporují vývoj dítěte. Pedagog proto volí cíleně úkoly, které na sebe navazují, vyžadují spolupráci s ostatními a které nacházejí uplatnění i v reálném životě. Cíle, kterých má dítě dosáhnout, by měly být reálné, dosažitelné a úspěch viditelný (Šikulová, 2011).

Při práci pedagoga je dle Šikulové (2011) mimo jiné důležité:

- Nezaměřovat se pouze na diagnostiku, ale na řešení problému.
- Pochopení životní situace dítěte, respektování jeho originální životní zkušenosti a vývoje jako neustále probíhajícího procesu.
- Respektovat různorodost studijní skupiny.
- Uvědomit si, že se nejedná o práci se sociálními kategoriemi, etniky apod., ale o práci s konkrétními lidmi v jejich konkrétních situacích. Tedy nahlížet na člověka celostně z pohledu bio-psycho-socio-spirituálního.
- Zaujímat kritický přístup ke zdrojům a přizpůsobovat je své práci s dětmi.
- Citlivě vytvářet podmínky třídy, umožňovat dětem aktivní poznání, dialog, pomoci jim zaujímat různé perspektivy situací a pochopení významů činností.

Učitel by měl „*dokázat pracovat nejen s dětmi, ale také navázat kontakt s rodinou a získat jejich důvěru, vzbudit zájem rodičů o výsledky činností dětí, jejich úspěchy i problémy*“ (Šikulová, 2011, s. 22).

3. Organizace výchovně vzdělávacího procesu v přípravné třídě

Jak již bylo zmíněno, přípravné třídy mají hlavně intervenční či korektivní charakter a převažuje zde individualizovaná vzdělávací práce. Z tohoto vyplývá nezbytnost přizpůsobit metody a formy práce a velký důraz na sledování pokroků vývoje. Pedagog průběžně pracuje se získanými poznatky a zpracovává konkrétní opatření. Průběžné výsledky a diagnostika slouží k okamžité zpětné vazbě a zároveň jako podklad pro zpracování závěrečné zprávy (Šikulová, 2011).

O hodnocení výsledků vzdělávání se zmiňuje Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v platném znění v § 7 následovně: „*Učitel přípravné třídy vypracuje na konci druhého pololetí školního roku zprávu o průběhu předškolní přípravy dítěte v daném školním roce. Zpráva obsahuje vyjádření o dosažené úrovni hlavních cílů vzdělávání ve struktuře vymezené Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání.*“

Dále Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v platném znění uvádí, že závěrečná zpráva zpravidla vystihuje speciální vzdělávací potřeby, schopnosti, nadání a zájmy dítěte, případně další doporučení pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu v dalším období. Povinností školy je předat zprávu zákonnému zástupci a škole, kde se bude dítě dále vzdělávat.

Vzdělávání by mělo být vyvážené z hlediska řízených a spontánních aktivit dítěte a mělo by se uskutečňovat jak při práci ve skupinách, tak i v samostatných činnostech. Nezbytností jsou prvky hry a tvořivosti.

3.1. Vzdělávací obsah přípravných tříd dle RVP

Vzdělávání v přípravných třídách, jak již bylo zmíněno výše, je specifické z hlediska propojení předškolního, základního vzdělávání a vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Vzdělávací program je vytvořen na období jednoho roku a jeho východiskem je RVP PV. Dle koncepce RVP PV pedagogové tvoří školní vzdělávací program a třídní vzdělávací program, který je vypracovaný s ohledem na specifické vzdělávací potřeby a možnosti žáků. V RVP PV (2017) je pojem „učivo“ nahrazen pojmem „vzdělávací

nabídka“ a je zde zmíněno, že obsah není pro dítě povinný. Rámcový program udává základních pět vzdělávacích oblastí předškolního vzdělávání, které se vzájemně prolínají, ovlivňují, prostupují:

- A. Dítě a jeho tělo – oblast biologická
- B. Dítě a jeho psychika – oblast psychologická
- C. Dítě a ten druhý – oblast interpersonální
- D. Dítě a svět – oblast environmentální
- E. Dítě a společnost – oblast sociálně kulturní

Každá oblast obsahuje vzájemně propojené kategorie, jimiž jsou dílčí cíle (záměry), vzdělávací nabídka a předpokládané výsledky (očekávané výstupy). Dílčí cíle určují, co pedagog během vzdělávání sleduje a co u dítěte rozvíjí. RVP PV (2017) označuje vzdělávací nabídku jako prostředek vzdělávání a souhrn praktických a intelektových činností a příležitostí vhodných v procesu naplňování cílů a dosažení výstupů. Očekávané výstupy mají charakter kompetencí. Každé dítě před vstupem do základní školy dosahuje těchto výstupů v individuální míře. V RVP PV (2017) jsou zmíněna možná rizika, která mohou ohrožovat úspěch vzdělávacích záměrů a upozorňují tak pedagoga na to, čemu by se měl vyvarovat. Níže jsou podrobněji uvedeny vzdělávací oblasti dle RVP PV (2017):

A. Oblast biologická

Cílem této oblasti je podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, rozvoj tělesné zdatnosti, pohybových a manipulačních dovedností, sebeobsluhy, vedení ke zdravým životním návykům a postojům.

B. Oblast psychologická

Oblast psychologická si klade za cíl podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj poznávacích procesů a funkcí, vůle, kreativity, sebevyjadřování, rozvoj řeči, jazyka a intelektu.

C. Oblast interpersonální

Záměrem této oblasti je podpora dítěte v utváření mezilidských vztahů a zajišťování pohody těchto vztahů.

D. Oblast environmentální

Tato oblast je zaměřena na založení elementárního povědomí dítěte o okolním světě a jeho dění a budování odpovědného postoje dítěte k životnímu prostředí.

E. Oblast sociálně-kulturní

Oblast se týká materiálních a duchovních hodnot, kultury a umění. V této oblasti je snahou pedagoga uvést dítě do společnosti ostatních lidí a do pravidel s tímto spojených.

V programu pedagog jasně stanoví vzdělávací cíle a záměry, vymezí obsah, formy a metody práce a podmínky vzdělávání dané třídy. Podmínkami přípravné třídy je myšleno zejména věcné a prostorové vybavení, životospráva, psychosociální podmínky, organizace, personální zajištění, spolupráce s rodiči, odborníky a veřejností a podmínky speciálně pedagogické péče. Školní vzdělávací program by měl umožňovat pedagogům dostatečnou flexibilitu a možnost přizpůsobení vzdělávací nabídky tak, aby umožňovala individuálně odlišnou práci dle konkrétních potřeb žáka. Vzdělávací obsah přípravné třídy se doporučuje vložit jako přílohu školního vzdělávacího programu dané školy (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2017).

Pedagogové tedy upraví vzdělávací obsah, který vychází ze stanovených cílů a záměrů pro přípravné třídy. Obsah je v ŠVP zpracován formou integrovaných bloků, resp. tematických celků. Integrované bloky by měly vycházet ze života dítěte, měly by být pro dítě srozumitelné, smysluplné, zajímavé a užitečné. Dítě by tak pomocí prožitků mělo získávat nové zkušenosti a dovednosti. Výsledkem jsou činnostní výstupy – kompetence. Integrované bloky jsou sestaveny tak, aby zasahovaly všechny vzdělávací oblasti a vztahují se vždy k určitému tématu a vzájemně na sebe navazují. Rozsah každého bloku může být krátkodobý, střednědobý i dlouhodobý. Výběr témat by měl souviset se skutečným světem, měl by být přiměřený věku a plynule přecházet od měsíce k měsíci, jeho název by měl zaujmout a celkově být neustále propojen s ústředním pojmem. Tematické celky mohou být doplněny různými projekty či programy dle zaměření školy (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2017).

Dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (© 2017) a Vyhlášky 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky,

ve znění pozdějších předpisů odst. 6 § 7 vypracuje pedagog přípravné třídy na konci druhého pololetí školního roku zprávu o dosažené úrovni vzdělání dítěte. V této zprávě uvede vyjádření speciálních vzdělávacích potřeb, předpokládaných schopností, nadání a zájmu dítěte, doporučení pro další vzdělávání a případné doporučení pro přípravu individuálního vzdělávacího plánu. Hodnotící zprávu předá škola zákonnému zástupci dítěte a škole, kde se bude dítě dále vzdělávat. Tato zpráva je také zařazena v dokumentaci školy s přípravnou třídou.

4. Cíl práce, metodologie

Cílem bakalářské práce je na podkladě analýzy odborných a legislativních zdrojů shromáždit data týkající se tématu přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí. Dílčím cílem je analýza struktury vzdělávacích potřeb žáků přípravných tříd.

K naplnění výše uvedeného cíle je zvolena kvalitativní strategie. Technikami sběru dat je hloubkový rozhovor s pedagogickými pracovníky, pozorování žáků v rámci edukačního procesu a analýza dokumentace základní školy.

4.1. Etika

Při realizaci kvalitativního šetření byly respektovány etické, morální a obecné principy v souladu se zachováním důvěrnosti a s využitím informovaných souhlasů účastníků šetření.

Zachování důvěrnosti znamená, že v bakalářské práci nejsou zveřejněna žádná data, která by vedla k identifikaci účastníků výzkumu. Informovaný souhlas má písemnou podobu a jedná se o dobrovolný souhlas účastníků výzkumu k účasti na výzkumu (Švaříček, Šed'ová, 2014). Vzor informovaného souhlasu tvoří také přílohu bakalářské práce s číslem 1. Podepsané (originály) informované souhlasy a čestné prohlášení jsou v osobní archivaci autorky.

4.2. Charakteristika výzkumného souboru

Na dotaz ohledně přípravných tříd se Krajský úřad Jihočeského kraje vyjádřil dle § 14 odst. 5 písm. d) zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, že v současném školním roce 2018/2019 v Českých Budějovicích a okolí jsou otevřeny celkem dvě přípravné třídy.

Přípravné třídy mají dle Vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v platném znění kapacitu 15 dětí. Jedna přípravná třída kapacitu zcela naplňuje a ve druhé třídě je evidováno deset žáků.

4.3. Průběh výzkumného šetření

Výzkumné šetření v obou třídách probíhalo od října 2018 do února 2019. Rozhovory s pedagogy probíhaly zpočátku spolupráce se školami, tedy v říjnu 2018. Výzkumné šetření je rozděleno do dvou případových studií.

4.4. Analýza dokumentů

První využitou technikou sběru dat v empirické části práce je analýza dokumentů. Analýza dokumentů slouží také k verifikaci informací, které byly získány odlišným způsobem. Pomáhá rovněž zjistit vzájemné vztahy a souvislosti.

„Při analýze dokumentů se obvykle postupuje podobně jako při analýze rozhovorů nebo záznamů pozorování. Například se navrhne kategorizační systém a postupně se vyhledají výskyty představitelů“ (Hendl, 2005, s. 132).

Při výzkumu bylo čerpáno z následujících zdrojů:

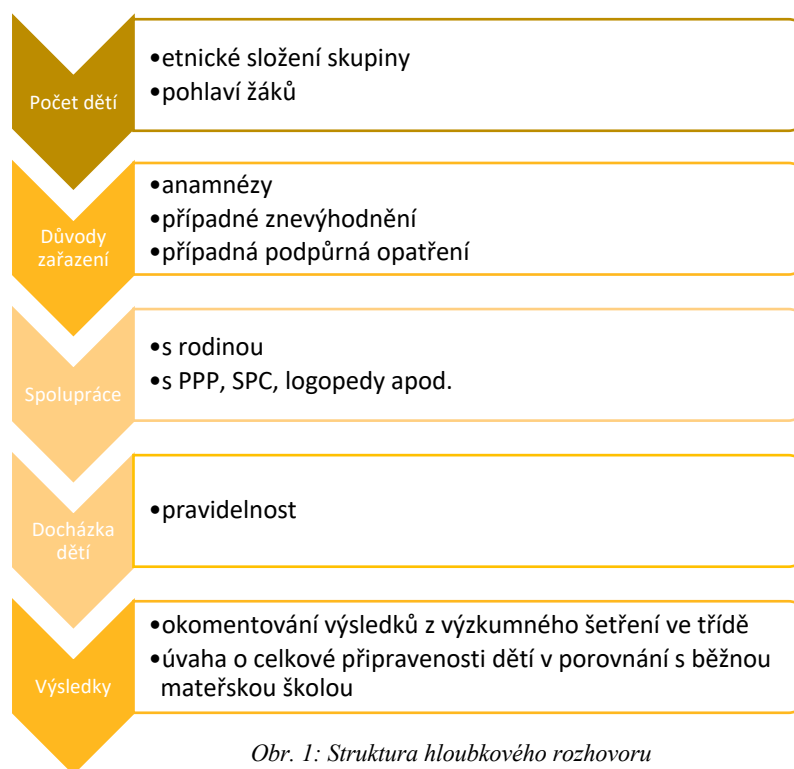
- legislativa (viz. kapitola 1.2. Současné legislativní dokumenty);
- webové stránky škol (ŠVP);
- kurikulární dokumenty (RVP PV, RVP ZŠ);
- třídní dokumentace (třídní kniha, katalogové listy žáků, IVP, PPP, dotazníky rodičů, záznamové archy, zprávy z PPP, pracovní sešity a výsledky činností žáků).

4.5. Hlubkový polostrukturovaný rozhovor

Hlubkový rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu, při které zpravidla jeden badatel dotazuje jednoho účastníka výzkumu pomocí otevřených otázek. Hlavními typy rozhovoru jsou polostrukturovaný rozhovor a narativní neboli nestrukturovaný rozhovor. V případě polostrukturovaného rozhovoru dotazující vychází z předem připravených témat a otázek. Nestrukturovaný rozhovor sestává z jediné předem připravené otázky a dále se badatel dotazuje dle informací, které sděluje dotazovaný (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Rozhovorem se rozumí proces výběru metody, přípravy rozhovoru, vlastního dotazování, přepisu rozhovoru, vlastní reflexe, analýzy dat a psaní výzkumné zprávy (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Pro účely bakalářské práce byl realizován polostrukturovaný rozhovor s třídními učitelkami přípravných tříd. Níže na obrázku je uvedeno schéma rozhovoru.

Obr. 1: Struktura hloubkového rozhovoru

(Zdroj: vlastní)

Rozhovor probíhal v prostředí třídy poté, co skončila výuka. Předpokládaná doba realizace rozhovoru byla 30 minut. Tento čas byl v přípravné třídě číslo 1 dodržen, v přípravné třídě číslo 2 trval rozhovor 60 minut, jelikož se v průběhu do konverzace zapojila také asistentka pedagoga. Základní struktura rozhovoru byla dodržena a všechny pedagogické pracovnice odpovídaly s ochotou na všechny otázky. Samy nabízely k prostudování další školní a třídní dokumenty.

V přípravné třídě číslo jedna pedagogická pracovnice poprosila o okruhy rozhovoru před jeho konáním. Na rozhovor tak byla připravena a všechny dokumenty, které mi dala k nahlédnutí, byly seřazeny dle posloupnosti rozhovoru. Během rozhovorů jsem měla prostor na další doptávání a obě třídní učitelky mi nabídly další setkání pro případné

doplnění informací, které by vyplynuly z další fáze realizace rozhovoru, tedy při písemném přepisu.

4.6. Pozorování

Další technikou sběru dat v empirické části bakalářské práce je pozorování žáků při edukačních činnostech v přípravné třídě. Pozorování lze rozdělit na zúčastněné, tedy probíhající přímo v prostředí, kde se sledované jevy odehrávají, a nezúčastněné, tedy když nás pozorování jedinci nevidí. V případě, že se výzkumník účastní zkoumaného jevu, mluvíme o pozorování přímém. V opačném případě, kdy výzkumník sleduje záznam zkoumaného jevu, hovoříme o pozorování nepřímém. Výzkumník se může odrážet od předem připravených okruhů – strukturované pozorování nebo narativně nestrukturované pozorovat. Při otevřeném pozorování je výzkumník znám nebo lze zvolit skryté pozorování (Švaříček, Šedřová, 2014).

V empirické části bakalářské práce byla zvolena technika zúčastněného, přímého, strukturovaného a otevřeného pozorování.

Pozorování je rozděleno do dvou fází. V první fázi bylo pozorováno celkové chování skupiny a spolupráce s pedagogy. V druhé fázi jsem se zaměřila na pozorování konkrétních projevů daného dítěte z hlediska školní zralosti a připravenosti. Kategorie byly připraveny v souladu se stanovenými cíli a východisky, viz. Kapitola 2.1.2. Diagnostika školní zralosti.

Pozorovány byly následující navzájem propojené a podmíněné dílčí oblasti vývoje takto:

- motorika, grafomotorika – hrubá, jemná, kresba, úchop, lateralita;
- zrakové vnímání a paměť – barvy, zraková paměť, zrakové rozlišování;
- sluchové vnímání a paměť – sluchové rozlišování, sluchová paměť, vnímání rytmu;
- vnímání prostoru – pojmenování prostorových vztahů, orientace v prostoru;
- vnímání času – vnímání posloupnosti (pohádka), vnímání časového sledu (režim v přípravné třídě);
- základní matematické představy – třídění, řazení, tvary;
- řeč (myšlení) – 4 roviny;

- sociální dovednosti:
 - kooperace s ostatními žáky;
 - empatie;
 - pozitivní postoj ke škole;
 - emoční stabilita, schopnost kontroly a řízení svého chování;
 - dodržování základních pravidel;
- sebeobsluha (samostatnost při přípravě pomůcek, plnění úkolu, provádění hygieny, stolování);
- znalostní přehled;
- hra;
- koncentrace.

Koncentrace pozornosti byla zaznamenávána při všech výše uvedených sledovaných oblastech. Z odborných zdrojů vyplývá, že předškolní dítě by mělo vydržet po dobu 15–20 minut u činností, které ho baví i u těch, které ho příliš nezajímají (Kutálková, 2014, Vágnerová, 2012). Pro hodnotící škálu byl zadán limit 15 minut. Výsledky v oblasti znalostního přehledu byly upřesněny po rozhovoru s pedagogickou pracovnící.

4.6.1. Postup a metodika pozorování

A. Hrubá motorika

Pro výsledky v této kategorii byla pozorována tělovýchovná chvílka. Během cvičení v tělocvičně jsem se zaměřila především na skupinové míčové hry a schopnost žáků předvádět a opakovat daný cvik zrcadlově při rozcvíčkách.

B. Jemná motorika

Při pozorování úrovně jemné motoriky jsem se zaměřila především na techniku kresby. Žákům byl zadán úkol namalovat sebe s osobou, kterou má žák rád. Kresba probíhala na společný velký arch papíru. Žáci tedy kreslili všichni společně. U této činnosti byla pozorována lateralita, technika úchopu tužky a úroveň kresby postavy. Dále schopnost kooperace při rozvržení prostoru na daném archu papíru. Po ukončení činnosti probíhal rozhovor nad obrazy. Během rozhovoru byla zjišťována znalost barev a zrakové vnímání. Arch papíru byl poté otočen a probíhala činnost zaměřena na zrakovou paměť. Žáci si jednotlivě měli vzpomenout na detaily obrazu.

C. Sluchové rozlišování

Za pomoci Orffových hudebních nástrojů byla pozorována úroveň sluchového rytmu, paměti a rozlišování. Žáci se v první řadě seznámili s pěti nástroji – činely, zvonkohra, ozvučná dřívka, tamburína a bubínek. Každý žák se poté otočil zády a snažil se určit aktuálně znějící hudební nástroj. Dále následovala aktivita zaměřena na vytleskávání krátkého rytmu a jeho opakování.

D. Orientace v prostoru a prostorové vztahy

Žáci si zahráli hru „Sedni si“ zaměřenou na prostorové vztahy a celkovou orientaci v prostoru. Hra spočívá v tom, že si žák zaváže oči a druhý žák ho slovně navádí v prostoru až k židli, na kterou se má posadit.

E. Vnímání časového sledu a posloupnosti

Zde probíhal rozhovor nad didaktickými kartami znázorňujícími různé činnosti ve škole, ale také roční období, režim dne nebo činnost zdobení vánočního stromu. Žáci měli karty seřadit dle posloupnosti děje.

F. Předmatematické dovednosti

Žáci pracovali s magnetickými tvary, které umísťovali dle pokynu pedagoga na magnetickou tabuli. Měli například pokyn umístit velký žlutý čtverec nahoru na tabuli. Dále tvary na tabuli řadili dle velikosti. Na závěr třídili obrazy dle tvaru. V rámci pozorování bylo využito základních tvarů, tedy kruh, čtverec, trojúhelník a obdélník.

G. Úroveň řeči, sociálních dovedností, sebeobsluhy a koncentrace

Tyto kategorie byly hodnoceny a zaznamenávány při vykonávání všech činností v rámci vyučovacího procesu.

Pozorování úrovně řeči je rozděleno do čtyř jazykových rovin. V lexikálně-sémantické rovině jsem se zaměřila na to, zda žák umí z paměti kratší texty, tvoří antonyma a synonyma, správně posoudí pravdivost či nepravdivost tvrzení a interpretuje příběhy bez obrázkového doprovodu.

Při hodnocení morfologicko-syntaktické roviny bylo hodnoceno, zda žák mluví gramaticky správně a je schopen do příběhu doplnit slovo ve správném tvaru.

Při pragmatické rovině byl pozorován řečový kontakt s dětmi a dospělými po obsahové i formální stránce, dodržování pravidel konverzace a schopnost vyjádření své myšlenky nebo pocitu.

Artikulační obratnost a výslovnost byla pozorována v poslední foneticko-fonologické rovině. Při výslovnosti jsem monitorovala, zda žák dokáže vyslovit všechny hlásky správně a zda jsou zautomatizovány a zafixovány v běžné konverzaci. Artikulační obratnost byla ověřována u vyslovování baterie slov, a to následovně:

- slova s tupou i ostrou sykavkou (sušená, švestka, žáci, cvičí);
- slova s měkkou i tvrdou slabikou (dědeček, děťátko, hodiny);
- vyslovování souhláskových shluků (strašidlo, správný, plavba).

Dále bylo zjišťováno, zda nedochází:

- ke spodobě (susené-sušené, dedeček-dědeček);
- ke zkomolení slov a jejich případnému zkracování.

H. Znalostní úroveň

Při zjišťování úrovně znalostí byl uskutečněn volný rozhovor s každým žákem, který obvykle začal tématem ročního období a jeho znaky, dále rodinou. Tato kategorie pozorování byla posléze doplněna rozhovorem s pedagogem pro zajištění větší validity výsledků.

Validita tohoto výzkumu odpovídá krátkodobému měření a nenahrazuje zprávy z pedagogicko-psychologické poradny ani jiné odborné zprávy o žácích.

5. Případová studie instituce č. 1

Škola se nachází v rušnější části města. Jedná se o rozlehlou budovu se školní jídelnou, družinou, mateřskou školou o třech třídách, dvěma stupni vzdělávání o celkovém počtu dvanácti tříd a přípravnou třídou. Celková kapacita školy je 450 žáků.

a) Personální zajištění školy

Ve vedení školy působí ředitel školy a jeho zástupci pro první a druhý stupeň. Ve škole působí 26 pedagogických pracovníků, z toho tři asistenti pedagoga a jedna vychovatelka ve družině. Aktuálně ve školském poradenském pracovišti působí školní psycholog, výchovný poradce a metodik prevence. Škola dle ŠVP plánuje zřízení pracovní pozice pro činnost speciálního pedagoga (Školní vzdělávací program, © 2019). Nedílnou součástí školy jsou provozní pracovníci, kuchařky, pomocné kuchařky, uklízečky, aj.

b) Školní a třídní vzdělávací program

Cílem programu je dle koncepce RVP ZV pomoci žákům utvářet a rozvíjet klíčové kompetence s ohledem na jejich individuální potřeby. Škola nabízí široké spektrum volitelných a nepovinných předmětů či zájmových aktivit. Jedná se například o rozšířené pohybové aktivity, keramický kroužek, environmentální akce či nepovinnou výuku náboženství. Žáci mohou studovat anglický jazyk již od první třídy.

Školní vzdělávací program pro přípravnou třídu vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Výchovné a vzdělávací strategie obsahují pět vzdělávacích oblastí a pět kompetencí vycházejících z RVP PV.

„Smyslem a cílem vzdělávání dětí zařazených do přípravné třídy je jejich vybavení souborem klíčových kompetencí. Jejich osvojení vyrovná jejich vývoj, usnadní jim vstup do povinného vzdělávání a zajistí rovný přístup ke vzdělávání“ (Školní vzdělávací program, © 2016).

Mezi cíle školního vzdělávacího programu patří:

- rozvoj schopností dítěte a jeho vrozených dispozic;

- vybudování základů pro bezproblémový přechod do základní školy;
- posílení kladného vztahu k přírodě a životnímu prostředí;
- zvládnutí adaptace dítěte nenásilnou formou;
- překonání stresu z odloučení od rodičů a domácího prostředí.

(Školní vzdělávací program, © 2016).

Evaluační systém se zpracovává v několika úrovních. Jedná se o evaluaci výchovné činnosti v podobě přehledu výchovné práce a hodnocení každého tematického okruhu. Pravidelně dochází k hodnocení všech podmínek pro výchovu formou pedagogických porad, hospitačních činností ředitelky školy. Na konci školního roku jsou vyhodnocovány pokroky žáků.

Třídní vzdělávací program vychází ze školního vzdělávacího programu přípravné třídy. Každý měsíc je rozdělen do čtyř témat. Témata jsou plánována týdně, dle aktuálního dění a potřeb žáků (Školní vzdělávací program, © 2016).

c) Spolupráce s rodinou a dalšími subjekty

Ve škole aktivně působí spolek rodičů, díky kterému se mohou rodiče aktivně podílet na dění ve škole a akcích mimo ni a zároveň nabídnout případnou možnost sponzoringu. Škola také pravidelně vydává školní časopis, díky kterému přispívá k informovanosti rodičů i širšího okolí. Mezi další pravidelnou spolupráci se řadí pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče, vědecká knihovna, Jihočeské divadlo, Magistrát města České Budějovice.

d) Materiální zázemí

Přípravná třída poskytuje zázemí patnácti žákům. Prostředí třídy připomíná třídu základní školy. Před vstupem do samotné třídy je šatna, kam si žáci odkládají své oblečení a přezouvají boty. Šatna je vyzdobena výrobky žáků a je zde nástěnka pro rodiče. Z šatny se vchází do třídy, která je průchozí místností. Za třídou se nachází herní a odpočinková místnost. Prostor pro výchovně vzdělávací činnosti je tedy rozdělen na dvě části, a to na část pro práci žáků u stolu a volný pohyb, relaxaci.

Na rozdíl od klasického prostředí běžné třídy základní školy je třída menší a lavice jsou zde spojeny do tvaru písmene „U“. Uprostřed nejdelší části stěny je velká tabule. Dále se zde nachází katedra a skříňky s pomůckami. Zdi třídy zdobí didaktické nástěnky a výrobky a kresby žáků. Nábytek včetně tabule je starší, avšak plně funkční. K výuce slouží také LCD monitor napojený na počítač pedagogické pracovnice. Herní část je vybavena kobercem, sedacími vaky a nachází se zde hračky a další nabídka herních činností. Umývárnu a toaletu mají k dispozici žáci přes chodbu před vstupem do šaten.

e) Personální obsazení

V přípravné třídě působí plně kvalifikovaná třídní učitelka s asistentkou pedagoga. Do třídy dochází také výchovný poradce a školní psycholog.

f) Struktura žáků

Do třídy je zapsáno patnáct žáků. Více než polovina z nich je z etnické minority. Třidu navštěvuje jeden chlapec s diagnózou ADHD a jeden chlapec je momentálně v dětské psychiatrické nemocnici.

g) Speciální vzdělávací potřeby a podpůrná opatření

Přípravná třída je kapacitně naplněna žáky, kteří mají odloženou povinnou školní docházku. Je tedy zapotřebí metodicky přizpůsobit výuku dle aktuálních potřeb vyplývajících ze zpráv pedagogicko-psychologické poradny a záznamech o žácích prováděných třídní učitelkou. Vzhledem k tomu, že ve třídě studuje žák s diagnostikovaným syndromem ADHD, jsou ve vzdělávání využita následující podpůrná opatření dle Vyhlášky č. 27/2016 o vzdělávání žáků se speciálně vzdělávacími potřebami:

- asistent pedagoga;
- individuální vzdělávací plán;
- poradenské služby pedagogicko-psychologické poradny;
- plán pedagogické podpory pro některé další žáky.

Plán pedagogické podpory je vypracován aktuálně pro jednoho žáka, který zatím nemá stanovenou diagnózu. Chlapec se hůře adaptuje na školní prostředí, má obtíže s koncentrací a nezvládá kooperovat s ostatními ani respektovat základní pravidla třídy.

Ze zprávy školského poradenského zařízení žáka s diagnózou ADHD vyplývá převažující stupeň podpůrného opatření 3. Doporučeno bylo vytvoření IVP ve spolupráci s poradnou, rodiči a žákem, který se bude hodnotit a upravovat dvakrát za školní rok. V oblasti personální podpory pedagogické byl stanoven 4. stupeň podpůrného opatření. Proto ve třídě působí na úvazek 40 hodin asistent pedagoga.

Navrženy byly následující kompenzační pomůcky:

- speciální učebnice a materiály na rozvoj řečových funkcí a nácvik kompetencí ve všech jazykových rovinách;
- Pomůcky pro rozvoj smyslového vnímání;
- Pomůcky pro podporu sluchového vnímání a rozlišování.

h) Spolupráce s rodinou

Dle rozhovoru s pedagogickou pracovnící je spolupráce s rodiči náročnější především u sociálně slabších rodin. Jedná se například o situaci, kdy je potřeba zakoupit novou pomůcku nebo zaplatit kulturní akci. Všichni rodiče vodí a vyzvedávají děti včas. Ve třídě jsou dva žáci, kteří bývají doma často zbytečně a s rodiči se hůře komunikuje.

Rodiče jednou týdně kontrolují domácí úkol a dohlížejí na přípravu pomůcek. V případě, že žák navštěvuje logopeda, pomáhají pedagogické pracovnice s trénováním řeči dle předaných instrukcí. Další spolupráce s rodinou v rámci přípravné třídy není.

i) Metody práce v přípravné třídě (režim, metody, postupy)

Řízené činnosti se prolínají se spontánní hrou a pohybem. Aktivity jsou různorodé, vzájemně se propojují, navazují na sebe a směřují ke zvládnutí kompetencí na konci školního roku dle RVP PV (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2017).

Pedagog se při plánování činností odráží od jednotlivých bloků Školního vzdělávacího programu. Tyto bloky dále rozpracovává v podobě jednotlivých podtémat třídního

vzdělávacího programu. Témata volí pedagog dle aktuálních požadavků dané skupiny, současného dění ve světě a společnosti a odráží aktuální procesy v přírodě.

Žáci mají možnost využívat školní tělocvičnu, jídelnu, zahradu a školní družinu. Tudiž se postupně seznamují s prostředím celé školy a pravidly chování.

Při činnostech se pedagog snaží aplikovat různé metody vzdělávání. Pedagog vysvětluje, názorně ukazuje či předvádí a také nechá žáky nové poznatky samostatně vyzkoušet například při pracovních činnostech nebo pobytu venku. Žáci jsou vedeni k samostatnosti a zodpovědnosti za své chování a jednání.

Při činnostech se pedagog zaměřuje na samostatnou práci i práci v kolektivu, prostřednictvím které podporuje vzájemnou kooperaci. V obou třídách převládá frontální výuka.

Režim dne:

8:00 – 8:30 ranní blok her, hygiena

8:30 – 8:40 jazyková výchova

8:40 – 9:00 rozvoj poznání

9:00 – 9:20 tělovýchovná chvilka

9:20 – 9:40 matematické představy

9:40 – 10:00 svačina

10:00 – 10:45 pracovní výchova

10:45 – 11:00 rozvoj poznání

11:00 – 11:15 tělovýchovná chvilka

11:15 – 11:30 hudební výchova / blok her a činností 2x týdně

Z režimu je zřejmé střídání řízených činností s pohybem, hrou a odpočinkem. Jednotlivé činnosti plynule přecházejí do dalších, prolínají se a tvoří jedno téma. Aktivity jsou přizpůsobeny potřebám ve skupině. Každé ráno se žáci přivítají říkankami s pohybem a pomocí obrázků sdělují aktuální roční období, měsíc a den v týdnu. Pravidelně každý den se ve třídě pracovně a výtvarně tvoří. Dále pravidelně trénují základní hygienické návyky. Každý má ve třídě kartáček na zuby a vždy ráno před jazykovou výchovou si všichni čistí zuby.

Žáci tužkou trénují grafomotorické cviky do vlastních sešitů a paní učitelka jim zapisuje úkol, který dostávají každou středu. Rodiče jsou o tomto informováni již z třídních schůzek. Každé dítě si denně nosí z domova svačinu, pití a penál s pastelkami.

Žáci se systematicky připravují k zápisu do první třídy. Věnují se pravidelně kresbě postavy, poznávání tvarů, rytmizaci, recitaci, určování období apod. Pedagog se snaží zlepšovat již zvládnuté a zaměřuje se na rozvíjení toho, co dítěti zatím činí obtíže.

Žáci prožívají radost ze zvládnutého, v činnostech postupují s ohledem na zvláštnosti a potřeby skupiny. Často si žáci odnáší domů výrobek nebo s ním vyzdobí prostory školy. Konají se zde také besídky pro rodiče.

Z pedagogického pohledu stojí za zmínku také fakt, že v této třídě je denně naplánována tvořivá činnost. Tato skutečnost podněcuje ke zlepšování jemné motoriky, koordinace oka ruky, spolupráci s ostatními a také posloupnosti, kritickému myšlení, soustředěnosti apod.

Ve třídě se využívá zejména pozitivní motivace, a to ve formě samolepek, razítek a obrázků v sešitě, případně slovní pochvaly. Při porušení pravidel či nevhodném chování dochází k napomenutí a následně dítě zopakuje pravidlo, které bylo porušeno nebo rozebere s pedagogem situaci, kterou nezvládlo. Pedagog ochotně naslouchá dítěti, nezesměšňuje ho a snaží se ho podpořit k samostatnému zvládnutí situace.

5.1. Analýza dat z rozhovorů s pedagogy ve vztahu ke stanoveným cílům bakalářské práce

a. Důvody zařazení žáků do třídy

Dle vyjádření pedagogické pracovnice se většina žáků dostala do přípravné třídy na doporučení již v mateřské škole, kterou navštěvovali, případně u zápisu do první třídy a většina rodičů přichází na doporučení známých nebo příbuzných, kteří mají s přípravnou třídou zkušenosti.

Každý žák musel mít doporučení z PPP. Ve zprávě z poradny muselo být kromě informace, že je dítěti doporučen odklad školní docházky, rovněž doporučení pro umístění dítěte do přípravné třídy.

b. Speciálně vzdělávací potřeby, podpůrná opatření

Třidu navštěvuje jeden chlapec s diagnózou ADHD. Další žák je momentálně v dětské psychiatrické nemocnici. Jak již bylo zmíněno, ve škole pracuje školní psycholog, který třídu pravidelně navštěvuje.

Třídní učitelka doplňuje informaci, že z hlediska logopedie probíhá ve třídě v rámci vzdělávacích aktivit prevence zejména ve formě jazykových a artikulačních cvičení. Většina žáků zde má logopedické vady. Pokud rodič s dítětem dochází k logopedovi, třídní učitelka i asistentka pomáhají s nácvikem řečových dovedností dle instrukcí odborníka.

c. Spolupráce rodičů a docházka žáků

Z rozhovoru s třídní učitelkou vyplývá náročnější spolupráce s rodiči především u sociálně slabších rodin. Problém je sledován například v situaci, kdy je zapotřebí zakoupit dítěti pomůcku, nebo zaplatit určitou částku například na kulturní akci apod. Rodiče své děti vodí a vyzvedávají včas, zodpovědně jim zajišťují svačinu a kontrolují domácí úkol. V dalších oblastech spolupracují v rámci možností téměř bezproblémově. Dle slov pedagogické pracovnice je to ale zřejmě proto, že na ně nejsou kladeny žádné další požadavky. Žáci dostanou jednou týdně domácí úkol a potřebují mít ořezané pastelky. Jinak nic.

Z náhledu do třídní knihy je docházka celkem pravidelná. Třídní učitelka hovoří o tom, že se docházka žáků velmi zlepšila v porovnání s minulými roky. Dle jejího mínění žáci chodí do školy velmi rádi a rodiče je již nenechávají bezdůvodně doma, jako tomu bylo v předešlých letech. Pedagogická pracovnice dále upozorňuje na dva žáky, kteří často zůstávají doma bezdůvodně.

d. Spolupráce s PPP, SPC, logopedií, foniatrií atd.

Škola obdrží od PPP vyjádření při zápisu dítěte do přípravné třídy, kde jsou další doporučení. Tato doporučení respektuje pedagogická pracovnice při vytváření plánu a realizaci edukačních činností. S PPP spolupracují vzhledem k anamnéze ADHD, a to dvakrát ročně při vyhodnocování individuálního vzdělávacího plánu žáka. Více s PPP ani jinými institucemi nespolupracuje.

5.2. Analýza dat z dokumentace žáků

Při prostudování dokumentů z pedagogicko-psychologické poradny, katalogových listů a třídní dokumentace jsou zřejmé zejména následující znaky určující školní nezralost:

- a. nedosažení Filipínské míry;
- b. oblast motoriky a grafomotoriky;
 - a. nedostatečnost v technice úchopu;

Někteří žáci mívají velký přítlak na tužku a neuvolněné zápěstí. Z tohoto vyplývá rychlá unavitelnost a následná ztráta pozornosti. Z rozhovoru s pedagogickou pracovnicí vyplývá, že si žáci do konce školního roku správnou techniku úchopu osvojí.

- b. váznoucí koordinace oko-ruka;
- c. nevyzrálá kresba postavy.
- c. zrakové vnímání a paměť – barvy, zraková paměť, zrakové rozlišování;
- d. sluchové vnímání a paměť;
 - a. nevyzrálá sluchová analýza a syntéza.
- e. vnímání prostoru;
 - a. nevyzrálá časoprostorová orientace;
 - b. nevyzrálá pravolevá orientace.
- f. vnímání času;
 - a. obtíže při sestavování dějové linie a vnímání posloupnosti.
- g. řečová stránka;
 - a. dyslálie, artikulační neobratnost, srozumitelnost, lehce opožděný vývoj řeči;

- b. špatná slovní zásoba;
- c. jazykové bariéry.

Dle vyučující jsou obtíže vyplývající z cizojazyčného rodinného prostředí pouze mírné. Jedná se spíše o přízvuk nebo dysgramatismus. Tito žáci se bezproblémově dorozumí. Ve třídě ale vznikají konflikty plynoucí ze zesměšňování jejich mluvního projevu.

- h. sociální dovednosti;
 - a. obtížná kooperace s ostatními;
 - b. obtížnost při odloučení od rodiny.
- i. znalostní přehled;
 - a. podprůměrná všeobecná informovanost, nevyzrálá nápodoba tvarů, neschopnost aktivního určení barev.
- j. koncentrace;
 - a. snížená koncentrace pozornosti;
 - b. rychlá unavitelnost při plnění úkolu;
 - c. kompenzace zátěže pomocí hlasitého komentování práce.
- k. pomalejší tempo práce.

5.3. Reflexe pozorování

Do třídy během pozorování nepřišlo nikdy všech patnáct žáků. Žáci s respektem vnímají přítomnost pedagogické pracovnice a dodržují zavedená pravidla. Ve třídě je zjevná příjemná atmosféra. Občas samozřejmě vznikají mezi žáky drobné konflikty, které se postupně učí zvládat sami. Pedagogická pracovnice je důsledná a pracuje empaticky. Pokyny při práci sděluje přímo a jasně. Pozitivní hodnocení a motivace má formu různých obrázků, razítek a samolepek v sešitech. Každý si do třídy nosí denně školní tašku s pastelkami, sešitem a svačinou.

Vždy ráno si žáci čistí zuby. Trénují zde techniku čištění, úchop kartáčku, ale především upevňují hygienické návyky, které ještě někteří nemají řádně osvojeny. Učí se také dodržovat čistotu v umývárně.

Při jazykové výchově se žáci přivítají básněmi a říkankami s pohybem. Do této části jsou záměrně zařazena hlasová, dechová a artikulační cvičení. Někteří při recitaci vykřikují a nedodržují tempo nebo rytmus řeči. Báseň se tak za účelem osvojení často opakuje.

Ve třídě bývá někdy větší pracovní ruch. Pedagogická pracovnice respektuje individuální potřeby a empaticky, otevřeně komunikuje. Žáci navštěvují zahradu, kde probíhají jak spontánní činnosti, tak skupinové sporty. Ve třídě je přemíra chlapců, tudíž je zde preferován fotbal, do kterého se i dívky zapojují. Jednomu chlapci ve třídě činí obtíže dodržování pravidel hry a emočně nezvládá případné prohry.

Pedagogické pracovnice se zaměřují na kooperaci, která některým činí obtíže. Někdy jsou k sobě žáci až hrubí a používají vulgární výrazy.

Žáci si často neváží svých školních potřeb a nedbají na ně. Zde se projevuje značně nízká školní připravenost. Sociální zkušenosti dítěte v rodině někdy naráží na názory o nedůležitosti školního vzdělávání.

Pedagogické pracovnice jsou ve třídě oblíbené. Žáci rádi spolupracují a pomáhají jim. Je zde zřejmá důvěra mezi žáky a pedagogy. Žáci se zde cítí v bezpečí. Pravidla ve třídě se dodržují, i když se samozřejmě někdy objeví drobná nesrovnalost.

Při pozorování se žáci učí skládat věty. Každý dostal do ruky určitý geometrický tvar. Jednotlivé tvary a jejich barvy nahlas definovali. Následovalo cvičení, kdy každý přišel k tabuli s jednotlivým tvarem a učil se říci například větu: „Mám jeden velký žlutý kruh.“

Při plánovaných činnostech probíhá snaha o zapojení co nejvíce smyslů. Tvary se rozeznávají hmatem, zrakem, sluchem. Obrázkové opory se při výuce využívají nejčastěji.

Žáci se aktivně hlásí o slovo a čekají na vyvolání. Řečovou kázeň se stále učí zvládat. Pedagog pracuje aktivně pro zvyšování sebevědomí žáků, kteří jeví známky neprůbojnosti a bojácnosti a vede je ke spolupráci a empatii.

5.4. Výsledky z aktivního pozorování

1. Motorika, grafomotorika

Z níže uvedené tabulky vyplývá nedostatečnost zejména v oblasti kresby postavy. Mnozí žáci v kresbě opomínají ztvárnit například prsty na končetinách, uši nebo i nos. Správnou techniku úchopu ovládá z patnácti žáků pouhých pět. Lateralita je ve třídě pravá, pouze u jednoho žáka nevyhraněna. V oblasti hrubé motoriky někteří žáci jeví nedostatečnou koordinaci pohybů především ve skupinových sportovních hrách s míčem a při rozcvičování. Napodobování cviků zrcadlově činí žákům často obtíže.

Tab. 1: Motorika, grafomotorika

Motorika, grafomotorika						
č.	pohlaví	hrubá motorika	jemná motorika	kresba postavy	úchop tužky	lateralita
1.	Dívka	zralá	zralá	zralá	správný	pravá
2.	Chlapec	nezralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
3.	Chlapec	nezralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
4.	Dívka	zralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
5.	Chlapec	nezralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
6.	Chlapec	zralá	zralá	nezralá	správný	pravá
7.	Chlapec	zralá	zralá	nezralá	správný	pravá
8.	Chlapec	zralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
9.	Chlapec	nezralá	nezralá	nezralá	nesprávný	nevyhraněna
10.	Dívka	zralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
11.	Chlapec	zralá	zralá	zralá	správný	pravá
12.	Chlapec	nezralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
13.	Dívka	nezralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
14.	Chlapec	nezralá	zralá	nezralá	správný	pravá
15.	Dívka	zralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá

(zdroj: vlastní tabulka)

2. Zrakové vnímání a paměť

Z pozorování oblasti zrakového vnímání a paměti vyplývá, že barvy nerozeznají dva chlapci a další dva žáci rozeznají jen základní barvy. Zraková paměť je odpovídající u devíti žáků. Šesti žákům činí obtíže vybavit si, co bylo na obrázku. Oblast zrakového rozlišování je u čtrnácti žáků na odpovídající úrovni. Úroveň zrakového vnímání a paměti všech žáků třídy zobrazuje tabulka níže.

Tab. 2: Zrakové vnímání a paměť

Zrakové vnímání a paměť				
č.	pohlaví	barvy	zraková paměť	zrakové rozlišování
1.	Dívka	zná	zralá	zralé
2.	Chlapec	nezná	nezralá	zralé
3.	Chlapec	zná	zralá	zralé
4.	Dívka	zná	zralá	zralé
5.	Chlapec	základní	nezralá	podprůměrné
6.	Chlapec	zná	zralá	zralé
7.	Chlapec	zná	nezralá	zralé
8.	Chlapec	zná	zralá	zralé
9.	Chlapec	nezná	zralá	zralé
10.	Dívka	zná	zralá	zralé
11.	Chlapec	zná	zralá	zralé
12.	Chlapec	zná	zralá	zralé
13.	Dívka	základní	nezralá	zralé
14.	Chlapec	zná	nezralá	zralé
15.	Dívka	zná	nezralá	zralé

(zdroj: vlastní tabulka)

3. Sluchové vnímání a paměť

V oblasti sluchového vnímání a paměti projevují žáci značné nedostatky. Při činnostech se ukázalo, že čtyři žáci s jistotou rozliší zvuk jednotlivých Orffových hudebních nástrojů a zapamatují si baterii šesti různých slov. Vnímání rytmu je na dobré úrovni. Výsledky pozorované oblasti znázorňuje následující tabulka.

Tab. 3: Sluchové vnímání a paměť

Sluchové vnímání a paměť				
č.	pohlaví	sluchové rozlišování	sluchová paměť	vnímání rytmu
1.	Dívka	podprůměrné	podprůměrná	správné
2.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
3.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
4.	Dívka	podprůměrné	podprůměrná	správné
5.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
6.	Chlapec	zralé	zralá	správné
7.	Chlapec	zralé	zralá	správné
8.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	nesprávné
9.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	nesprávné
10.	Dívka	podprůměrné	podprůměrná	správné
11.	Chlapec	zralé	zralá	správné

12.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
13.	Dívka	podprůměrné	podprůměrná	správné
14.	Chlapec	zralé	zralá	správné
15.	Dívka	podprůměrné	podprůměrná	správné

(zdroj: vlastní tabulka)

4. Vnímání prostoru

Úroveň orientace v prostoru a pojmenování prostorových vztahů je celkem dobrá. Z tabulky číslo čtyři vyplývá, že v každé kategorii je pouze jeden žák, který danou činnost nezvládá nebo ji zvládá s obtížemi.

Tab. 4: Vnímání prostoru

Vnímání prostoru			
č.	pohlaví	pojmenování prostorových vztahů	orientace v prostoru
1.	Dívka	zvládá	zralá
2.	Chlapec	zvládá	zralá
3.	Chlapec	zvládá	zralá
4.	Dívka	nezvládá	zralá
5.	Chlapec	zvládá	s obtížemi
6.	Chlapec	zvládá	zralá
7.	Chlapec	zvládá	zralá
8.	Chlapec	zvládá	zralá
9.	Chlapec	zvládá	zralá
10.	Dívka	zvládá	zralá
11.	Chlapec	zvládá	zralá
12.	Chlapec	zvládá	zralá
13.	Dívka	zvládá	zralá
14.	Chlapec	zvládá	zralá
15.	Dívka	zvládá	zralá

(zdroj: vlastní tabulka)

5. Vnímání času

Prakticky všichni žáci dokáží seřadit obrazové karty dle posloupnosti děje. Tabulka níže udává, že se ve sledu událostí hůře orientují čtyři žáci, ale nelze říci, že tuto oblast zcela nezvládají.

Tab. 5: Vnímání času

Vnímání času			
č.	pohlaví	vnímání posloupnosti	vnímání časového sledu
1.	Dívka	zralé	zralé
2.	Chlapec	zralé	zralé
3.	Chlapec	zralé	podprůměrné
4.	Dívka	zralé	zralé
5.	Chlapec	zralé	zralé
6.	Chlapec	zralé	podprůměrné
7.	Chlapec	zralé	zralé
8.	Chlapec	zralé	zralé
9.	Chlapec	zralé	zralé
10.	Dívka	zralé	zralé
11.	Chlapec	zralé	podprůměrné
12.	Chlapec	zralé	zralé
13.	Dívka	zralé	zralé
14.	Chlapec	zralé	podprůměrné
15.	Dívka	zralé	zralé

(zdroj: vlastní tabulka)

6. Základní matematické představy

Vzhledem k tomu, že se žáci téměř denně věnují aktivitám podobného charakteru, je zjevná vysoká úroveň dovedností, jako jsou řazení a třídění dle určitého pravidla. Tvary s jistotou určí a aktivně pojmenuje devět žáků. Čtyři žáci tvary rozeznají a dokáží je dle pokynu pedagoga správně označit nebo na ně ukázat. S aktivním pojmenováním tvarů se však ještě často spletou. Tabulka číslo šest popisuje výsledky šetření v této oblasti.

Tab. 6: Základní matematické představy

Základní matematické představy				
č.	pohlaví	třídění	řazení	tvary
1.	Dívka	zvládá	zvládá	určí
2.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí
3.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí s obtížemi
4.	Dívka	zvládá	zvládá	určí
5.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí s obtížemi
6.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí

7.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí s obtížemi
8.	Chlapec	zvládá	zvládá	neurčí
9.	Chlapec	zvládá	zvládá	neurčí
10.	Dívka	zvládá	zvládá	určí s obtížemi
11.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí
12.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí
13.	Dívka	zvládá	zvládá	určí
14.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí
15.	Dívka	zvládá	zvládá	určí

(zdroj: vlastní tabulka)

7. Řeč

Úroveň řeči je v této třídě velmi slabá. Obtíže s výslovností má každý žák. Většinou se jedná o vyslovování hlásek R a Ř. Žáci s obtížemi tvoří delší věty a chybují u slovosledu. Pragmatická a lexikálně sémantická rovina řeči je na celkem zralé úrovni. Dva žáci mají problém vyjádřit svou potřebu a vystupovat před ostatními, což se projevuje například koktáním a častým „zadrháváním“. Pozorování bylo zaměřeno na čtyři roviny řeči a výsledky udává následující tabulka.

Tab. 7: Roviny řeči

Roviny řeči					
č.	pohlaví	lexikálně sémantická	foneticko-fonologická	pragmatická	gramaticko-morfologická
1.	Dívka	zralá	nezralá	nezralá	nezralá
2.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	zralá
3.	Chlapec	zralá	nezralá	nezralá	nezralá
4.	Dívka	zralá	nezralá	zralá	nezralá
5.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	nezralá
6.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	nezralá
7.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	zralá
8.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	zralá
9.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	nezralá
10.	Dívka	zralá	nezralá	zralá	nezralá
11.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	nezralá
12.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	nezralá
13.	Dívka	zralá	nezralá	zralá	nezralá
14.	Chlapec	zralá	nezralá	zralá	nezralá
15.	Dívka	zralá	nezralá	zralá	nezralá

(zdroj: vlastní tabulka)

8. Sociální dovednosti

Z výsledků šetření, které jsou uvedeny v následující tabulce číslo osm, vyplynula emoční nestabilita žáků při edukačních činnostech. Žáci často nezvládají svůj neúspěch, prohru nebo konflikty se spolužáky. Dodržování pravidel zcela respektuje dvanáct žáků. Jeden žák nezaujímá pozitivní postoj ke škole, což se projevuje despektem k veškerému režimu, autoritám i pravidlům třídy. Kooperace činí obtíže třem žákům.

Tab. 8: Sociální dovednosti

Sociální dovednosti						
č.	pohlaví	kooperace	empatie	pozitivní postoj ke škole	emoční stabilita	dodržování pravidel
1.	Dívka	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje
2.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje
3.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje
4.	Dívka	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje
5.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	s obtížemi
6.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje
7.	Chlapec	nezvládá	projevuje	nezaujímá	nestabilní	s obtížemi
8.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje
9.	Chlapec	nezvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	s obtížemi
10.	Dívka	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje
11.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje
12.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje
13.	Dívka	nezvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje
14.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje
15.	Dívka	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje

(zdroj: vlastní tabulka)

9. Znalostní předpoklady, sebeobsluha a koncentrace

Úroveň znalostí je u žáků přípravné třídy velmi podprůměrná. Pedagogická pracovnice se této oblasti rovněž intenzivně věnuje. Pro intenzivnější rozvoj by bylo taktéž vhodné aktivní zapojení rodiny při domácí přípravě. Z následující tabulky také vyplývá, že všichni žáci bezproblémově zvládají sebeobslužné činnosti. Koncentrace pozornosti odpovídá zvoleným požadavkům u čtyřech žáků. Žáci jsou stále hodně hraví. Při méně oblíbeném úkolu se rychle projevuje unavitelnost a jemný rušivý element žáky často zcela od činnosti odpoutá.

Tab. 9: Ostatní

Ostatní				
č.	pohlaví	znalostní úroveň	sebeobsluha	koncentrace
1.	Dívka	podprůměrná	zvládá	stabilní
2.	Chlapec	průměrná	zvládá	nestabilní
3.	Chlapec	podprůměrná	zvládá	nestabilní
4.	Dívka	průměrná	zvládá	nestabilní
5.	Chlapec	průměrná	zvládá	nestabilní
6.	Chlapec	průměrná	zvládá	stabilní
7.	Chlapec	podprůměrná	zvládá	stabilní
8.	Chlapec	průměrná	zvládá	nestabilní
9.	Chlapec	podprůměrná	zvládá	nestabilní
10.	Dívka	průměrná	zvládá	nestabilní
11.	Chlapec	podprůměrná	zvládá	nestabilní
12.	Chlapec	průměrná	zvládá	nestabilní
13.	Dívka	podprůměrná	zvládá	krátkodobá
14.	Chlapec	průměrná	zvládá	stabilní
15.	Dívka	podprůměrná	zvládá	nestabilní

(zdroj: vlastní tabulka)

5.5. Shrnutí případové studie

Z pozorování v přípravné třídě jsou zjevné nedostatky v následujících oblastech:

- hrubá motorika,
- jemná motorika,
- kresba postavy,
- technika úchopu tužky,
- sluchová paměť,
- sluchové rozlišování,
- výslovnost a gramatika,
- emoční stabilita,
- koncentrace,
- znalostní úroveň.

Ukazuje se, že nejvíce problematická je oblast řeči. Každý žák přípravné třídy má obtíže s výslovností některých hlásek. Bohužel, z rozhovoru s pedagogickou pracovnící vyplývá neochota rodičů pravidelně navštěvovat logopeda.

Další nezralou oblastí je jemná motorika, úroveň kresby a technika úchopu tužky. Dle pedagogické pracovnice je ale v této oblasti značný progres. Žáci se denně věnují cvičením zaměřeným na jemnou motoriku, především na uvolňování zápěstí.

Úkol zaměřený na sluchové rozlišování a sluchovou paměť byl pro žáky obtížný, což se projevilo ve výsledcích této kategorie.

Někteří žáci vykazovali dobrou soustředěnost při spontánní hře, ale horší při plnění méně poutavého úkolu.

Výchovně vzdělávací aktivity probíhají v přípravné třídě stejně tak jako v mateřské škole a vedou ke zvládnutí kompetencí na konci školního roku. Rozdíl oproti běžné mateřské škole spatřuje třídní učitelka v nižším počtu žáků, který umožňuje více individuálních činností dle potřeby žáka. Jako výhodu shledává ve věkově stejné skupině, která již více připomíná prostředí běžné třídy základní školy. Mezi další pozitiva řadí prostředí třídy připomínající první třídu. Žáci jsou seznámeni se školou, jejími pravidly a řádem, orientují se po budově, dokáží pracovat s čipy na obědy apod.

Pedagogická pracovnice zmiňuje především nedostatky žáků při řečovém projevu. Kromě logopedických vad se jedná i o slabou slovní zásobu. Další nedostatečné oblasti shledává ve znalostních předpokladech a časoprostorové orientaci. V chování je třeba zapracovat na kooperaci, respektování pravidel třídy a odbourání vulgarismů. Žáci jsou dle vyjádření pedagogické pracovnice velmi temperamentní. S tímto faktem se pojí časté vykřikování žáků a řečová nekázeň.

Dle slov třídní učitelky je posláním přípravné třídy také umožnit žákům zažít školní úspěch. Ze zpětné vazby od učitelů, kteří učí v první třídě, je dle jejích slov patrné, že minimálně do pololetí jsou žáci přípravné třídy úspěšní. Poté často selhává podpora domácího prostředí.

6. Případová studie instituce č. 2

Jedná se o úplnou základní školu situovanou na sídlišti města. Kapacita školy je stanovena na 1200 žáků. Na jeden ročník jsou zde otevřeny vždy tři až čtyři třídy. Součástí školy je školní družina, školní jídelna a školní knihovna. Venkovní plochy tvoří hřiště s herními prvky, skleníkem, záhonky, pergolou a nářadovnou (Školní vzdělávací program, © 2019).

Ve škole se rovněž nachází keramická dílna, lego-učebna, učebna chemie, fyziky, školních dílen a vaření. Některé učebny jsou vybaveny interaktivními tabulemi. V každé třídě je umístěn počítač (Školní vzdělávací program, © 2019). Tělocvična školy je starší, prostorově vyhovující.

a) Personální zajištění

Ve vedení školy působí ředitel spolu se zástupci pro první a druhý stupeň a vedoucí školní družiny. Ve škole je zaměstnáno 51 učitelů a šest asistentek pedagoga, výchovný poradce, preventista sociálně patologických jevů, speciální pedagog. Všichni pedagogičtí pracovníci jsou plně kvalifikováni. Chod školy zabezpečuje ekonomka školy, sekretářka, administrativní pracovník, školník a vedoucí školní jídelny. Pracovníci školy mají k dispozici kromě sboroven a kabinetů a knihovny také fitcentrum (Školní vzdělávací program, © 2019).

b) Školní a třídní vzdělávací program

Školní vzdělávací program vychází ze vzdělávacích cílů a klíčových kompetencí dle RVP ZV. Žáci mají možnost podílení se na řízení školy prostřednictvím tzv. školního žákovského parlamentu, kde mohou vznášet dotazy, připomínky nebo náměty na vlastní projekty. Žáci se podílejí na vydávání školního časopisu. Do nabídky volitelných a nepovinných předmětů patří výtvarný, chovatelský nebo informačně technologický kroužek, dramatický soubor, keramická výroba, tvůrčí dílny, florbal či volejbal (Školní vzdělávací program, © 2019).

Školní vzdělávací program přípravné třídy vychází z RVP PV. Vzdělávací obsah třídy je rozdělen do tematických okruhů, které obsahují podtémata vztahující se k ročnímu

období, určitým situacím a děním ve společnosti. Jednotlivá témata pedagog konkrétněji zpracovává do časových plánů. Při tvorbě programu pedagog vychází z aktuálních potřeb a situací dané třídy.

Evaluační činnost probíhá zejména v pololetí a na závěr školního roku. Dochází ke kontrole výsledků a vyhodnocování účinnosti vzdělávacího programu. Pomocí portfolií žáků jsou zaznamenány pokroky a případné nedostatky. Samozřejmostí jsou také hospitace ředitele školy a autoevaluační činnost pedagoga v rámci hodnocení výsledků a úspěšnosti tematických okruhů (Školní vzdělávací program, © 2019).

c) Spolupráce s rodinou a dalšími subjekty

Spolupráce s rodinou se rozvíjí prostřednictvím schůzek, besídek a akademií. Ve škole je zaveden spolek rodičů, který tvoří samostatné občanské sdružení a slouží ke zlepšování vzdělávání a mimoškolních aktivit. Úzká součinnost je navázána s pedagogicko-psychologickou poradnou, vzdělávacími institucemi pro další vzdělávání pedagogů, Policií ČR a sociálním odborem v rámci prevence sociálně patologického chování, ekologickým centrem.

d) Materiální zázemí

Třída rovněž připomíná prostředí běžné třídy základní školy. Vybavení třídy je moderní a nové. Žáci zde mají k dispozici školní lavice, skříňky s pomůckami a koutek pro hygienu. Ve třídě se dále nachází katedra, keyboard, tabule a herní neboli odpočinková kobercová část. Prostředí třídy dotváří obrazy připomínající roční období a výtvarné práce.

e) Personální obsazení

Ve třídě na plný úvazek působí kvalifikovaná třídní učitelka s asistentkou pedagoga.

f) Struktura žáků

Třída sestává z deseti žáků. Z toho jsou dvě dívky a osm chlapců. Do třídy dochází vietnamští i romští žáci, avšak jich není více než polovina. Ve třídě je zařazen žák

s diagnózou ADHD a jeden žák ještě diagnózu potvrzenou nemá. U většiny žáků se vyskytují vady řeči.

g) Speciální vzdělávací potřeby a podpůrná opatření

Z výše uvedeného vyplývá potřeba spolupráce pedagogicko-psychologické poradny pro ADHD. Jsou zde žáci s odlišným mateřským jazykem, kterým byl vypracován plán pedagogické podpory ve spolupráci s rodinou. Ve třídě je využito následujících podpůrných opatření:

- plán pedagogické podpory pro dva žáky s jazykovými bariérami a jednoho žáka s podezřením na ADHD;
- individuální vzdělávací plán pro jednoho žáka s potvrzenou diagnózou;
- personální podpora v podobě asistenta pedagoga.

Žák s diagnózou ADHD je zařazen do třetího stupně podpůrného opatření. V souladu se zprávou z pedagogicko-psychologické poradny je vypracován individuální vzdělávací plán a ve třídě pracuje asistentka pedagoga. Dále bylo doporučeno zakoupení pomůcek pro rozvoj řečových funkcí, nácvik jazykových kompetencí ve všech jazykových rovinách a speciální učební pomůcky pro relaxaci.

h) Spolupráce s rodinou

Na začátku školního roku rodiče navštíví přípravnou třídu při příležitosti třídní schůzky. Zde se seznamují se školním řádem, třídním vzdělávacím programem, plánovanými akcemi školy a třídy, systémem a režimem třídy a jsou jim nabídnuty možnosti konzultací ohledně prospívání jejich dětí. Rodiče žáků jsou, dle rozhovoru s pedagogickou pracovnící, opravdu ochotní. Pomáhají při akcích a zapojují se například při konání jarmarku, environmentálních akcí apod.

i) Metody práce v přípravné třídě (režim, metody, postupy)

Ráno probíhá společné přivítání básničkami a písničkou. Pak následuje opakování básniček s pohybem a seznámení s programem dne. Následující dvě hodiny jsou zaměřené na trénování jemné motoriky, grafomotoriky, koordinací oka a ruky, uvolňování ruky a vyplňování úkolů v sešitě.

Aktivity jsou prokládány pohybem. Žáci chodí také jednotlivě plnit úkoly na tabuli dle pokynů pedagoga. Vždy jednou týdně je pro rozvoj pohybu a koordinace využita rovněž školní tělocvična. Během hlavní dvacetiminutové přestávky probíhá svačina a nácvik hygieny. Poslední hodina je věnována výtvarné nebo hudební výchově nebo pracovním činnostem. Provozní doba třídy je každý den od 8:00 do 11:40 a jednou týdně do 12:35 hod.

Režim se zde podobá spíše školnímu režimu první třídy. Trénují se zde mimo jiné jednotlivé hlásky, spojování slabik do slov apod. Žáci začínají číst, psát a počítat. Při recitaci se střídají u tabule a zkoušejí se vyjadřovat před ostatními. Pedagog k tabuli nikoho nenutí.

Ve třídě se využívá kladný i záporný motivační systém. Za dodržování pravidel jsou odměny ve formě sladkostí. V případě porušování pravidel je žák napomenut. V případě dalšího porušení si žák musí stoupnout a následně před ostatními zhodnotit své jednání.

6.1. Analýza dat z rozhovorů s pedagogy ve vztahu ke stanoveným cílům bakalářské práce

a. Důvody zařazení do třídy, anamnézy žáků

Dva žáci navštěvují pedagogicko-psychologickou poradnu pro ADHD. Třídní učitelka spatřuje nedostatky především ve fyzické nezralosti žáků. Žáci jsou často drobnější postavy s nepřiměřeným rozvojem hrubé a jemné motoriky. U žáků uvádí následující nedostatečné oblasti rozvoje:

- fyzická nezralost;
- vady řeči;
- převažující hravost a obtíže plnit méně poutavý úkol;
- nízká úroveň koncentrace.

Ve třídě jsou žáci ohroženi školním neúspěchem z rozdílných důvodů. Dle slov pedagogické pracovnice třídu nenavštěvuje žádné dítě ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí.

b. Typ případného znevýhodnění, speciální pomůcky

Jak již bylo řečeno, ve třídě jsou dva žáci v péči psychologů pro ADHD. Proto jsou ve třídě využívána podpurná opatření, mezi která patří také činnost asistentky pedagoga. Dle tvrzení třídní učitelky se žádné vyložené speciální pomůcky ve třídě nevyužívají.

c. Spolupráce s PPP, SPC, logopedií, foniatrií, atd.

Z rozhovoru s třídní učitelkou vyplývá, že před začátkem školního roku obdrží vyjádření z pedagogicko-psychologické poradny s doporučením pro každého žáka a poté již s žádnými dalšími institucemi a odborníky nespolupracuje. Výjimku tvoří dva zmínění žáci, u kterých se ve spolupráci s poradnou zpracovává individuální vzdělávací plán. V péči logopeda jsou dva žáci. Třídní učitelka pro často se vyskytující vady výslovnosti žáků doporučovala návštěvu logopeda vícero rodičům. Bohužel bez úspěchu.

6.2. Analýza dat z dokumentace žáků

Katalogové listy, zprávy z PPP, anamnézy žáků...

Mezi znaky určující odklad povinné školní docházky byly zjištěny následující nevyzrálé oblasti:

- nedosažení Filipínské míry, neměnicí se dentice;
- motorika;
 - nevyzrálá grafomotorika.
- zrakové vnímání a paměť;
 - zraková paměť a zrakové rozlišování, neschopnost aktivně určit barvy a tvary.
- vnímání prostoru;
 - slabá prostorová orientace.
- vnímání času;
 - slabá časová orientace a vnímání posloupnosti;
 - nezvládnutí sestavení dějové linie.
- řeč;
 - jazykové bariéry;
 - artikulační neobratnost a vady řeči, srozumitelnost, malá slovní zásoba;
 - lehce opožděný vývoj řeči.
- sociální dovednosti;

- řečová nekázeň;
- nerespektování pravidel, vzdorovitost pedagogovi;
- emoční nezralost, neschopnost zvládat prohru a ovládat své emoce;
- obtíže při odložení své potřeby (např. hry);
- obtíže při kolektivních sportech a kooperaci;
- nedostatečné sebevědomí.
- sebeobsluha;
 - nesamostatnost.
- znalostní přehled;
 - podprůměrná všeobecná informovanost.
- hra;
 - časté vstávání od stolu.
- koncentrace;
 - snížená koncentrace pozornosti a rychlá unavitelnost při plnění úkolu.
- pomalejší tempo práce.

Pedagogická pracovnice doplňuje informaci, že se u více než poloviny žáků přípravné třídy vyskytují obtíže při vizuomotorice, což se projevuje, když žák musí zároveň pozorovat a vykonávat určitou činnost.

6.3. Reflexe pozorování

V evidenci třídy je deset žáků, což se projevuje také na pracovním ruchu třídy. Za dobu mého pozorování nebyli přítomni nikdy všichni žáci. Ve škole pracuje také asistentka pedagoga.

Jazykové bariéry některých žáků způsobují nedorozumění a z tohoto vyplývající případné konflikty a obtíže při práci v kolektivu. Někteří žáci proto mají sestaven plán pedagogické podpory, který se vyhodnocuje každé tři měsíce.

Na začátku roku dostávají žáci od školy pomůcky se školními potřebami, které zůstávají ve škole. Každé dítě má přidělenou obrázkovou značku, pod kterou nalezne ve třídě například ručník, psací potřeby, sešit apod.

Ve třídě jsou obrázkově znázorněna a dohodnuta pravidla, která pomáhají skupině ve spolužití. Během výuky se k pravidlům často pedagog vrací a připomíná je.

Žáci si osvojují pracovní návyky při plnění pokynů pedagoga. Každý den se určí role takzvaného hospodáře, který zodpovídá například za rozdávání tužek, za utření tabule apod. Každý je zodpovědný za své věci v poličkách, které má označeny svou značkou. Pedagog rovněž vyžaduje zpětnou vazbu a ptá se na zájmy a potřeby skupiny.

Žáci spolupracují, ochotně plní pokyny a rádi při příchodu do třídy vypráví své nové zážitky. Z pozorování je zřejmá oblíbenost paní učitelky.

Při činnostech se projevuje rychlá unavitelnost a z toho vyplývající ztráta pozornosti a následné vyrušování. Pedagog proto volí střídání činností v sedě u stolu s pohybem, zpěvem, rytmickým cvičením nebo paměťovými hrami.

Při tělovýchovné chvílce se odehrála vybijená. Před začátkem hry pedagog upozornil na pravidla a vymezil hrací prostor. Hned při začátku bylo zjevné nepochopení pravidel některými žáky a následné nedodržení pravidel hry. Některým činí obtíže orientace v prostoru a dva žáci nezvládali prohru. Při tělovýchovné chvílce se hrálo více her zaměřených na výhry a prohry. Zejména pro žáky s nízkým sebevědomím byla tato hodina nepříjemná. Při tělovýchovné chvílce si tak zažili spíše školní neúspěch než úspěch. Zažití prohry může být kontraproduktivní i přesto, že se pedagog snažil následně s žáky promluvit.

6.4. Výsledky z aktivního pozorování

1. Motorika, grafomotorika

Veškeré úkony připravené pro pozorování hrubé motoriky žáků byly splněny u osmi žáků zcela a u dvou žáků s mírnými obtížemi. Jedná se například o obtíže s rovnováhou nebo napodobením pohybu při rozcvičce. Jemná motorika, kresba a úchop tužky je oblast, která se denně procvičuje. Přesto, jak udává tabulka níže, zhruba polovina třídy nedokáže správně uchopit tužku ani příbor. Při kresbě postavy je zjevný větší přtlak na tužku a vynechávání detailu postavy. V této třídě má osm žáků pravou lateralitu a dva žáci levou.

Tab. 10: Motorika, grafomotorika

Motorika, grafomotorika						
č.	pohlaví	hrubá motorika	jemná motorika	kresba postavy	úchop tužky	lateralita
1.	Dívka	Zralá	zralá	zralá	správný	pravá
2.	Dívka	nezralá	zralá	nezralá	správný	levá
3.	Chlapec	Zralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
4.	Chlapec	Zralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
5.	Chlapec	nezralá	nezralá	nezralá	nesprávný	levá
6.	Chlapec	Zralá	zralá	zralá	správný	pravá
7.	Chlapec	Zralá	zralá	zralá	správný	pravá
8.	Chlapec	Zralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
9.	Chlapec	Zralá	nezralá	nezralá	nesprávný	pravá
10.	Chlapec	Zralá	zralá	zralá	správný	pravá

(zdroj: vlastní tabulka)

2. Zrakové vnímání a paměť

Rozlišení barev zvládá téměř každý. Tři žáci bezchybně rozliší základní škálu. S dalšími barvami občas chybují. Zrakové rozlišení detailu je u všech žáků zcela zralé. Nikomu cvičení nečinilo problém. Při cvičení na zrakovou paměť často chybovali dva žáci. Výsledky pozorování jsou uvedeny v následující tabulce.

Tab. 11: Zrakové vnímání a paměť

Zrakové vnímání a paměť				
č.	pohlaví	barvy	zraková paměť	zrakové rozlišování
1.	Dívka	základní	zralá	zralé
2.	Dívka	zná	nezralá	zralé
3.	Chlapec	zná	zralá	zralé
4.	Chlapec	zná	zralá	zralé
5.	Chlapec	základní	zralá	zralé
6.	Chlapec	základní	zralá	zralé
7.	Chlapec	zná	zralá	zralé
8.	Chlapec	zná	zralá	zralé
9.	Chlapec	zná	nezralá	zralé
10.	Chlapec	zná	zralá	zralé

(zdroj: vlastní tabulka)

3. Sluchové vnímání a paměť

Aktivita zaměřena na sluchové rozlišování byla i v této přípravné třídě pro žáky obtížná. Výsledky udává tabulka číslo dvanáct. Tři žáci rozlišili a označili Orffovy nástroje správně. Ukázalo se, že sluchová paměť je u sedmi žáků podprůměrná. V průměru si žáci zapamatují maximálně čtyři slova. Vnímání rytmu ovládá bez problémů osm žáků.

Tab. 12: Sluchové vnímání a paměť

Sluchové vnímání a paměť				
č.	pohlaví	sluchové rozlišování	sluchová paměť	vnímání rytmu
1.	Dívka	podprůměrné	podprůměrná	nesprávné
2.	Dívka	zralé	zralá	správné
3.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
4.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
5.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
6.	Chlapec	zralé	zralá	nesprávné
7.	Chlapec	zralé	zralá	správné
8.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
9.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné
10.	Chlapec	podprůměrné	podprůměrná	správné

(zdroj: vlastní tabulka)

4. Vnímání prostoru

Všichni žáci správně pojmenují prostorové vztahy z obrázků. Hra „Sedni si“ byla neúspěšná u dvou žáků, kteří nedokázali své spolužáky dle instrukcí navést na místo určení. Při pozorování míčových her v tělocvičně se neprojevil žádný problém v oblasti orientace v prostoru. Z údajů tabulky číslo třináct lze posuzovat tuto oblast za celkem zvládnutou.

Tab. 13: Vnímání prostoru

Vnímání prostoru			
č.	pohlaví	pojmenování prostorových vztahů	orientace v prostoru
1.	Dívka	nezvládá	zralá
2.	Dívka	zvládá	zralá
3.	Chlapec	zvládá	zralá
4.	Chlapec	nezvládá	zralá
5.	Chlapec	zvládá	zralá
6.	Chlapec	zvládá	zralá
7.	Chlapec	zvládá	zralá
8.	Chlapec	zvládá	zralá
9.	Chlapec	zvládá	zralá
10.	Chlapec	zvládá	zralá

(zdroj: vlastní tabulka)

5. Vnímání času

Vnímání posloupnosti děje se ve třídě projevilo za zvládnuté. Jen jedna dívka občas řazení obrázků nezvládla. Následující tabulka udává, že časovému sledu zcela rozumí šest žáků. Dva žáci hůře označují dny v týdnu, ve kterých se naprosto neorientují. Obtíže mají s pochopením bližšího a delšího časového horizontu (například při dotazu, co je déle – pozítří nebo za týden).

Tab. 14: Vnímání času

Vnímání času			
č.	pohlaví	vnímání posloupnosti	vnímání časového sledu
1.	Dívka	nezralé	zralé
2.	Dívka	zralé	nezralé
3.	Chlapec	zralé	nezralé
4.	Chlapec	zralé	nezralé
5.	Chlapec	zralé	zralé
6.	Chlapec	zralé	nezralé
7.	Chlapec	zralé	zralé
8.	Chlapec	zralé	zralé
9.	Chlapec	zralé	zralé
10.	Chlapec	zralé	zralé

(zdroj: vlastní tabulka)

6. Základní matematické představy

I v této přípravné třídě žáci ovládají činnosti zaměřené na třídění a řazení dle zadání naprosto bezchybně. Tvary, jak udává následující tabulka, aktivně pojmenují tři žáci. Tři žáci neurčí základní tvary vůbec.

Tab. 15: Základní matematické představy

Základní matematické představy				
č.	pohlaví	třídění	řazení	tvary
1.	Dívka	zvládá	zvládá	neurčí
2.	Dívka	zvládá	zvládá	neurčí
3.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí s obtížemi
4.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí
5.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí s obtížemi
6.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí s obtížemi
7.	Chlapec	zvládá	zvládá	neurčí
8.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí
9.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí
10.	Chlapec	zvládá	zvládá	určí s obtížemi

(zdroj: vlastní tabulka)

7. Řeč

Výsledky pozorování žáků, které zobrazuje tabulka níže, odhalily, že úroveň řeči je i v této třídě podprůměrná. Žáci mají vady výslovnosti. Z deseti žáků tři žáci vyslovují všechny hlásky správně. Jedna dívka má velmi slabou slovní zásobu a hůře se dorozumí při řešení konfliktu, což je způsobeno odlišným rodným jazykem. Slovní zásoba je u devíti žáků přiměřená. Aktivní tvoření souvětí a správný slovosled vět nezvládají tři žáci.

Tab. 16: Úroveň řeči

Úroveň řeči					
č.	pohlaví	morfologicko-syntaktická	foneticko-fonologická	lexikálně-sémantická	pragmatická rovina
1.	Dívka	podprůměrná	podprůměrná	podprůměrná	podprůměrná
2.	Dívka	zralá	zralá	zralá	zralá
3.	Chlapec	podprůměrná	podprůměrná	zralá	zralá
4.	Chlapec	podprůměrná	podprůměrná	zralá	zralá
5.	Chlapec	zralá	podprůměrná	zralá	zralá
6.	Chlapec	zralá	zralá	zralá	zralá
7.	Chlapec	zralá	zralá	zralá	zralá
8.	Chlapec	zralá	podprůměrná	zralá	zralá
9.	Chlapec	zralá	podprůměrná	zralá	zralá
10.	Chlapec	zralá	podprůměrná	zralá	zralá

(zdroj: vlastní tabulka)

8. Sociální dovednosti

Z níže uvedené tabulky vyplývá značný pozitivní postoj ke škole a schopnost všech žáků projevit empatii. Tři žáci mají problémy s kooperací, což se projevuje zejména při skupinových cvičeních. S prohrou nebo neúspěchem se zvládne vyrovnat pět žáků, tedy polovina. Šest žáků dodržuje pravidla i poté, co pedagog na chvíli opustí třídu. Ostatní pravidla občas poruší nebo čekají na moment učitelčiny nepozornosti. Pravidlům třídy rozumějí všichni.

Tab. 17: Sociální dovednosti

Sociální dovednosti						
č.	pohlaví	kooperace	empatie	pozitivní postoj ke škole	emoční stabilita	dodržování pravidel
1.	Dívka	nezvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	s obtížemi
2.	Dívka	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje
3.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje
4.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje
5.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	s obtížemi
6.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje
7.	Chlapec	nezvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	s obtížemi
8.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	nestabilní	dodržuje
9.	Chlapec	nezvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	s obtížemi
10.	Chlapec	zvládá	projevuje	zaujímá	odpovídající	dodržuje

(zdroj: vlastní tabulka)

9. Znalostní předpoklady, sebeobsluha a koncentrace

Žáci projevují značné nedostatky ve znalostní úrovni a rovněž také při koncentraci. Koncentrace je nestabilní a krátkodobá. Tabulka osmnáct udává, že jediný chlapec zvládne udržet pozornost stanovený limit bez toho, aby se nechal vyrušit drobnými podněty. Se sebeobsluhou při veškerých činnostech v prostředí třídy a jídelny nemá nikdo výrazné problémy. Při převlékání na tělovýchovu někdy žáci zapomenou oblečení řádně složit do své poličky nebo uklidit do sáčku.

Tab. 18: Ostatní

Ostatní				
č.	pohlaví	znalostní úroveň	sebeobsluha	koncentrace
1.	Dívka	podprůměrná	zvládá	nestabilní
2.	Dívka	průměrná	zvládá	krátkodobá
3.	Chlapec	podprůměrná	zvládá	nestabilní
4.	Chlapec	průměrná	zvládá	nestabilní
5.	Chlapec	podprůměrná	zvládá	nestabilní
6.	Chlapec	průměrná	zvládá	stabilní
7.	Chlapec	průměrná	zvládá	krátkodobá
8.	Chlapec	průměrná	zvládá	nestabilní
9.	Chlapec	podprůměrná	zvládá	nestabilní
10.	Chlapec	průměrná	zvládá	nestabilní

(zdroj: vlastní tabulka)

6.5. Shrnutí případové studie

Z pozorování opět vyplývá nerovnoměrný vývoj. Nezralost se objevuje především v následujících oblastech:

- úchop tužky,
- úroveň kresby,
- koncentrace,
- sluchové rozlišování a sluchová paměť,
- rozlišování tvarů,
- výslovnost,
- emoční stabilita.

I v této přípravné třídě se projeví nedostatky v oblasti sluchového rozlišování a paměti. Pro přípravu na čtení a psaní je nezbytné se této oblasti nadále intenzivně věnovat.

Z prostudování dokumentace žáků vyplývá nedostatečnost v oblasti samostatnosti. Při pozorování žáků se nezralost v této podobě neprojevila. Pedagogická pracovnice tuto oblast pokládá nyní za zvládnutou. Dle jejich slov se nesamostatnost projevila pouze na počátku školního roku.

Výhodu spatřuje pedagogická pracovnice zejména v tom, že se režim třídy přibližuje více tomu školnímu. Žáci jsou zodpovědní za své úkoly a pomůcky. Učí se sedět v lavici a pracovat dle pokynů. Seznamují se s celou školou, tráví čas na školní zahradě, kde se setkávají s žáky vyšších ročníků. Chodí cvičit do tělocvičny, stravují se ve školní jídelně a tráví čas ve školní družině.

Dle názoru třídní učitelky výše uvedené značně přispívá ke zdárnému zvládnutí vstupu žáka do první třídy oproti docházce dítěte do běžné mateřské školy, kterému pak déle trvá zorientovat se ve zcela novém prostředí a může to pro něj znamenat velkou psychickou zátěž.

7. Výsledky výzkumného šetření

Celkový počet žáků v přípravných třídách je dvacet pět. Z toho je pět dívek a dvacet chlapců. Dva žáci mají potvrzenou diagnózu ADHD a využívají podpůrná opatření dle zprávy z PPP. Dva žáci pocházejí z cizojazyčného rodinného prostředí. Do přípravných tříd dochází žáci z minoritního prostředí, avšak jich není více než polovina.

Z hlediska toho, že do tříd dochází žáci s odkladem povinné školní docházky, je zapotřebí metodicky přizpůsobit výuku aktuálním vzdělávacím potřebám žáků vyplývajících také ze zpráv pedagogicko-psychologické poradny. Přípravná třída první využívá následující podpůrná opatření – asistentku pedagoga, individuální vzdělávací plán, plán pedagogické podpory pro jednoho žáka, který zatím žádnou diagnózu nemá, a kompenzační pomůcky pro rozvoj řeči, smyslového vnímání. Ve školském poradenském pracovišti působí školní psycholog, který do třídy dochází. Ve druhé přípravné třídě se jedná o následující podpůrná opatření – plán pedagogické podpory pro dva žáky s jazykovými bariérami a jednoho žáka s podezřením na ADHD, individuální vzdělávací plán pro jednoho žáka s diagnózou ADHD a personální podpora v podobě asistenta pedagoga.

Z výzkumného šetření vyplývá celkový nerovnoměrný vývoj žáků a nezralost pro vstup do základní školy. Nejvíce problematickou oblastí je řečový projev žáků. Téměř každý žák vykazuje v této oblasti nedostatky. Obě třídní učitelky hovoří o neochotě rodičů pravidelně navštěvovat logopeda. Často selhává podpora domácího prostředí zejména v oblasti přípravy žáků na výuku.

Výsledky ukazují na nedostatky v oblasti jemné motoriky. V technice úchopu tužky a úrovni kresby se s odstupem času u žáků zaznamenává progres a pedagogické pracovnice hovoří pozitivně o jejím rozvoji. Rozeznání barev a rozlišování tvarů je dle pedagogů také oblast se zjevným vývojem a téměř u každého žáka je na konci roku zvládnutá.

Výzkum upozorňuje na slabou koncentraci a rychlou unavitelnost žáků, zvláště při plnění méně poutavého úkolu. Žáci mají tendence se připojovat k těm, kteří předčasně přestávají pracovat na úkolu.

V oblasti sluchového rozlišování a sluchové paměti jsou zřejmé značné nedostatky. Více než polovina žáků nezvládá rozlišovat slova znějící podobně, což je nezbytné pro zvládnutí čtení a psaní.

Dodržování pravidel je problematickou oblastí v obou přípravných třídách. V každé třídě jsou pravidla vytvořena společně s žáky a umístěna na viditelném místě. Přesto je zapotřebí se k nim často vracet a upozorňovat při jejich nedodržení. Někteří žáci projevují emoční nezralost. Nezvládají neúspěch a prohry.

Z rozhovoru s třídními učitelkami vyplývá, že na konci školního roku většina žáků dosáhne odpovídající úrovně pro vstup do první třídy. Dle tvrzení pedagogů, žáci obvykle v prvním pololetí nemívají obtíže s učivem. Poté začíná být zjevné nedostatečné zapojení a podpora rodičů s přípravou na vyučování, což se projevuje zhoršením výsledků žáka.

Třídní učitelka přípravné třídy č. 1 zmiňuje nezbytnost žáka přípravné třídy zažít školní úspěch jako základní předpoklad vnitřní motivace práce.

8. Diskuse

Současní autoři, jako například Morvayová, 2011, Bartoňová, 2005, Průcha, 2009, či Šotolová, 2008, hovoří o přípravných třídách v kontextu s kompenzací vývojových nerovnoměrností žáků pocházejících z odlišného sociokulturního prostředí. Aktuálně se v přípravných třídách vzdělává široké spektrum žáků zahrnující nejen žáky z odlišného sociokulturního prostředí.

Dle Morvayové se v přípravné třídě vzdělávají žáci se specifickým handicapem a třída nemůže zajistit heterogenní skupinu. S tímto tvrzením se neshoduje fakt, že v přípravných třídách na Českobudějovicku se aktuálně vzdělávají žáci jak z majoritního, tak z minoritního prostředí. Do tříd dochází dva žáci s diagnostikovaným ADHD a žáci, kteří žádnou konkrétní diagnózu nemají. Jsou však ohroženi školním neúspěchem z důvodů nedostatečné školní zralosti či připravenosti.

Do přípravných tříd jsou zařazeni žáci s odkladem povinné školní docházky a písemným doporučením školského poradenského zařízení k docházce do přípravné třídy. Tato skutečnost se mění dle zákona č. 46/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Nově mohou být do přípravné třídy zařazeni žáci v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Podmínkou přijetí již není odklad školní docházky nebo odlišné sociokulturně znevýhodněné prostředí žáka.

Hlavním důvodem zřizovatele pro budování přípravných tříd by nemělo být jen, jak tvrdí Průcha (2009), řešení integrace sociálně znevýhodněných rodin, ale také zažití školního úspěchu žáků s nerovnoměrným vývojem.

Cílem přípravné třídy je, dle Smolíkové a Rokosové, vyrovnání nedostatků v rozvoji učení. Dle Průchy se jedná o prevenci výchovných a vzdělávacích problémů žáků. S tímto tvrzením se dle rozhovoru shodují obě třídní učitelky.

Dle tvrzení pedagogické pracovnice z instituce č. 1 jsou téměř všichni žáci po absolvování přípravné třídy připraveni na vstup do první třídy. V prvním pololetí žáci čerpají ze zkušeností, které v přípravné třídě získali. Ve druhém pololetí se, dle tvrzení třídní učitelky, začínají projevovat nedostatky a obtíže spojené s neochotou a nedbalostí rodičů pomoci při přípravě na vyučování.

Struktura problémů žáků odpovídá tomu, na co si stěžují obvykle učitelé prvních ročníků, a to je oblast řeči. Hrdá (2009) ve svém šetření uvádí chybnou výslovnost u 71 % předškolních dětí. Problémy v oblasti řeči shledává Šálková (2013) u 50 % dívek a 59 % chlapců z celkového počtu 1 087 žáků. V přípravných třídách byly zjištěny obtíže u 88 % žáků. Každý výzkum se ovšem svou metodikou liší.

Šálková (2013) dále uvádí, že 98 % rodičů pochybuje o zahájení školy, což se může odrazit na postoji dětí k této problematice. Pokud je jedním ze základních předpokladů školní připravenosti stanovení hodnot a postojů ke školnímu vzdělávání obecně (Vágnerová, 2000), mělo by tedy být jedním z hlavních cílů přípravných tříd zvýšení právě této hodnoty a formování kladných postojů rodičů a jejich dětí vůči školnímu vzdělávání.

Při psaní bakalářské práce se naskytly a vyplynuly následující otázky:

- Jaké existují informace o efektivitě přípravných tříd oproti docházce do běžné třídy MŠ?
- Souvisí nízký počet přípravných tříd s nízkou poptávkou rodičů, nebo zde hrají úlohu nedostatečné finanční prostředky a malý zájem obcí o vybudování nových tříd?

Závěr

Vstup do první třídy základní školy je důležitým mezníkem života jedince. Tato událost je klíčová z hlediska rodinného, profesního, společenského, sociálního života a zdraví. Chování a životní postoje jedince formují společnost. Je proto nezbytné zajistit, aby všichni žáci bez rozdílu měli možnost zažít školní úspěch.

Teoretická část se dělí do třech kapitol. V první řadě je vysvětleno postavení přípravných tříd v systému vzdělávání a jejich legislativní rámec. Další kapitola vysvětluje pojmy školní zralost a školní připravenost. Řeší problematiku odkladu povinné školní docházky a vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzdělávacím obsahem se zabývá poslední kapitola teoretické části práce.

Empirická část práce je rozdělena do pěti kapitol. Čtvrtá kapitola osvětluje cíl bakalářské práce a metodologii zahrnující mimo jiné etiku, charakteristiku výzkumného souboru a popisuje postup a metodiku pozorování a hloubkových rozhovorů.

Cílem práce bylo na podkladě analýzy odborných a legislativních zdrojů shromáždit data týkající se tématu přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí. V dané oblasti byly zjištěny pouze dvě přípravné třídy.

První použitou technikou byl hloubkový rozhovor s pedagogickými pracovníci. V instituci č. 1 uvádí třídní učitelka náročnější spolupráci s rodinou v případě plnění požadavků školy a dva žáky, kteří, dle jejího názoru, zůstávají často bezdůvodně doma.

Nedostatky v instituci č. 2 spatřuje třídní učitelka ve fyzické nezralosti žáků a nezralost v oblasti vizuomotoriky. Obě učitelky upozorňují na narušené komunikační schopnosti žáků. Minimum rodičů se tímto zabývá.

Další technikou byl sběr a analýza dokumentů. Jednalo se o webové stránky škol (ŠVP), kurikulární dokumenty (RVP PV, RVP ZŠ) a třídní dokumentaci (třídní kniha, katalogové listy žáků, IVP, PPP, dotazníky rodičů, záznamové archy, zprávy z PPP, pracovní sešity a výsledky činností žáků). Zprávy z PPP uvádějí především nedosažení Filipínské míry žáků a nedostatečnosti v oblasti motoriky a grafomotoriky.

Dílčím cílem bakalářské práce byla analýza struktury a vzdělávacích potřeb dětí přípravných tříd, čímž se zabývá poslední technika výzkumu empirické části, kterou je pozorování žáků při výchovně-vzdělávacím procesu. Z pozorování vyplývá značná **diskrepance vývoje**. Tyto nerovnovážnosti ve vývoji se projevují především v následujících oblastech – řeč, sluchové rozlišování a sluchová paměť, jemná motorika, úchop tužky, koncentrace a emoční zralost.

Z deficitů dílčích funkcí často pramení obtíže v učení a chování žáků. V přípravných třídách pedagogové pracují na rozpoznání těchto deficitů a včasnou intervencí tak mohou žákovi umožnit co nejvíce bezproblémový vstup do první třídy základní školy.

Pedagogické pracovnice uvádí, že na konci školního roku je naprostá většina žáků připravena na vstup do první třídy a nedostatky ve výše uvedených oblastech jsou minimalizovány či naprosto odbourány. To platí i v oblasti fyzické zralosti žáků. Někteří žáci zůstanou drobnější postavy, ale jejich unavitelnost je na konci školního roku podstatně nižší a odolnost vůči zátěži naopak vyšší.

Pro zvýšení validity výzkumu bylo pozorování v jednotlivých třídách doplněno a upraveno rozhovorem s pedagogickými pracovníky. Validita tohoto výzkumu odpovídá krátkodobému měření a nenahrazuje zprávy z pedagogicko-psychologické poradny ani jiné odborné zprávy o žácích.

Přínosem práce je aktuální analýza přípravných tříd na Českobudějovicku z pohledu speciálních vzdělávacích potřeb žáků. Ve třídách se využívají následující podpůrná opatření – asistent pedagoga, individuální vzdělávací plán, plán pedagogické podpory, kompenzační pomůcky pro rozvoj řeči, smyslového vnímání.

Shromážděné informace o přípravných třídách, způsobu naplňování výchovně vzdělávacích kompetencí žáků pro přípravu na ZŠ a celkovém přínosu pro žáky mohou sloužit také pedagogickým pracovníkům mateřských i základních škol, nebo po formálních úpravách rodině dítěte, kterého se přípravná třída týká. Práci bych doporučila také jako impulz pro vybudování dalších přípravných tříd jako bezpečného prostoru pro zažití školního úspěchu, socializace a komplexní přípravy pro vstup do první třídy základní školy.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

1. BARTOŇOVÁ, M., 2005. *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice*. 1. vydání. Brno: MSD. 416 s. ISBN 80-86633-37-3.
2. BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ M., 2007. *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami: texty k distančnímu vzdělávání*. 2. vydání. Brno: Paido. 247 s. ISBN 978-80-7315-158-4.
3. BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ V., 2007. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press. 218 s. ISBN 978-80-251-1829-0.
4. ČAČKA, O., 1994, *Psychologie dítěte*. 3. vydání. Tišnov: Sursum. 112 s. ISBN 80-85799-03-0.
5. FISHER S., et al., 2014. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální*. Praha: Triton. 304 s. ISBN 978-80-7387-792-7.
6. KOŤÁTKOVÁ, S., 2008. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada. 193 s. ISBN 9788024715681.
7. KUTÁLKOVÁ, D., 2014. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. Praha: Grada. 200 s. ISBN 978-80-247-4856-6.
8. LANGER, S., 1999. *Problémový žák na prvním stupni základní školy (školy obecné)*. Hradec Králové: Kotva. 387 s. ISBN 80-900254-5-5.
9. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., 1998. *Vývojová psychologie*. 3. vydání. Praha: Grada. 344 s. ISBN 80-7169-195-X.
10. MAŇÁK, J., 1994. *Nárys didaktiky*. Brno: Masarykova univerzita. 111 s. ISBN 8021002107.
11. MONATOVÁ, L., 2000. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. Brno: Paidi. 92 s. ISBN 80-85931-86-9.
12. PEPLER, A., 2015. *Grade R in Perspective: An Academic and Practice-orientated Manual for Education in Grade R*. Toronto: SUN MeDIA. 252 s. ISBN 1928314031

13. PIPEKOVÁ, J. et al., 1998. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3. vydání. Brno: Paido. 234 s. ISBN 978-80-7315-198-0.
14. POKORNÁ, V., 2001. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 3. vydání. Praha: Portál. 336 s. ISBN 80-7178-570-9.
15. PRINSLOO E., 1996. *Teaching with confidence*. Kagiso Tertiary. 342 s. ISBN 10 0798635568
16. PRŮCHA, J., 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. 936 s. ISBN 978-80-736-546-2.
17. SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. 2009. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. 2. vydání. Praha: Portál. 792 s. ISBN 978-80-7367-566-0
18. ŠIKULOVÁ, R. et al., 2011. *Společně to dokážeme*. Ústí nad Labem: UJEP PF. 185 s. ISBN 978-80-7414-395-3.
19. ŠOTOLOVÁ, E., 2008. *Vzdělávání Romů*. Praha: Karolinum. 124 s. ISBN 978-80-246-1524-0.
20. ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6.
21. ŠVINGALOVÁ, D., 2003. *Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol*. Liberec: Technická univerzita. 84 s. ISBN 80-7083-679-0.
22. VÁGNEROVÁ, M., 2000. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
23. VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. 536 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

Zákony a dokumenty

1. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2017. [online]. MŠMT. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/39793/>
2. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017. [online]. MŠMT. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>
3. Všeobecná deklarace lidských práv, 1948. [online]. MŠMT. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/39238/>
4. Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, 2005. [online]. [cit. 2017-11-05]. In: Sbírká zákonů České republiky, částka 11, s. 319-327. ISSN 1211-1244. Dostupné z:

- http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=48/2005&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
5. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, 2004. [online]. [cit. 2017-11-05]. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 190, s. 10333-345. ISSN 1211-1244. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=563/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
 6. Zákon č. 82/2015 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, 2005. [online]. [cit. 2017-11-05]. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 37, s.1384-97. ISSN 1211-1244. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=82/2015&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
 7. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), 2004. [online]. [cit. 2017-11-05]. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 190, s. 10262-324. ISSN 1211-1244. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=561/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.
 8. Zákon č. 178/2016 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, 2016. [online]. [cit. 2017-11-05]. In: Sbírka zákonů České republiky, částka 68, s. 2882-93. ISSN 1211-1244. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=178/2016&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Elektronické zdroje

1. *About the standards*, © 2017. [online]. Common Core State Standards Initiative. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.corestandards.org/about-the-standards/>

2. *Head Start Programs*, 2017. [online] Washington, D.C.: U.S. Department of Health & Human Services. cit. [2017-11-05]. Dostupné z: <https://www.acf.hhs.gov/ohs/about/head-start>
3. KINDLMANNOVÁ, J., 2008. *Zahraniční zkušenosti se sociálně znevýhodněnými dětmi*. [online]. Metodický portál RVP.CZ. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: https://clanky.rvp.cz/wp-content/uploads/prilohy/2301/definici_socialne_znevychodnenych_deti.pdf
4. *Koncepce (projekt) včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v oblasti vzdělávání*, 2005. [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/koncepce-vcasne-peco-o-deti-ze-sociokulturne-znevychodnujiciho-prostredi-1>
5. *School readiness*, © 2009. [online]. Medical Dictionary. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://medical-dictionary.thefreedictionary.com/school+readiness>
6. SMOLÍKOVÁ, K., ROKOSOVÁ, M., 2007. *Specifika tvorby školního vzdělávacího programu pro přípravnou třídu základní školy*. [online]. Metodický portál RVP.CZ. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/P/8127/SPECIFIKA-TVORBY-SVP-PRO-PRIPRAVNE-TRIDY-ZAKLADNI-SKOLY.html/>
7. *Školní vzdělávací program*, © 2016. [online]. ZŠAMŠXXX. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: http://www.zsXXX.cz/images/Dokumenty/SVP_XXX.pdf
8. *Školní vzdělávací program*, © 2019. [online]. ZŠXXX. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://www.zsXXX.cz/svp>

Kvalifikační práce

1. TOMANOVÁ S., 2014. *Role přípravné třídy ve výchovně vzdělávacím procesu u dětí se sociálním znevýhodněním v kontextu vzdělávání dětí cizinců*. Brno. Diplomová práce. PED MUNI.
2. HRDÁ M., 2009. *Nejčastější příčiny odkladu povinné školní docházky*. Most. Bakalářská práce. FP TUL.
3. ŠÁLKOVÁ J., 2013. *Příčiny odkladu školní docházky*. Zlín. Diplomová práce. UTB.

Seznam příloh

Příloha 1. Informovaný souhlas	83
--------------------------------------	----

Seznam obrázků

Obr. 1: Struktura hloubkového rozhovoru.....	32
--	----

Seznam tabulek

Tab. 1: Motorika, grafomotorika	47
Tab. 2: Zrakové vnímání a paměť	48
Tab. 3: Sluchové vnímání a paměť	48
Tab. 4: Vnímání prostoru.....	49
Tab. 5: Vnímání času	50
Tab. 6: Základní matematické představy	50
Tab. 7: Roviny řeči	51
Tab. 8: Sociální dovednosti	52
Tab. 9: Ostatní	53
Tab. 10: Motorika, grafomotorika	62
Tab. 11: Zrakové vnímání a paměť	62
Tab. 12: Sluchové vnímání a paměť	63
Tab. 13: Vnímání prostoru.....	64
Tab. 14: Vnímání času	64
Tab. 15: Základní matematické představy	65
Tab. 16: Úroveň řeči	66
Tab. 17: Sociální dovednosti	66
Tab. 18: Ostatní	67

Seznam zkratk

MŠ	- Mateřská škola
ZŠ	- Základní škola
RVP	- Rámcový vzdělávací program
RVP PV	- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
RVP ZV	- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	- Školní vzdělávací program
IVP	- Individuální vzdělávací program
PPP	- Pedagogicko-psychologická poradna
SPC	- Speciálně pedagogické centrum
PLPP	- Plán pedagogické podpory
ADHD	- Hyperaktivita s poruchou pozornosti
PO	- Podpůrná opatření
LCD	- tenké, ploché zobrazovací zařízení, display
ČR	- Česká republika
USA	- Spojené státy americké

Příloha 1. Informovaný souhlas

Informovaný souhlas – rozhovor, nahlížení do dokumentace, čestné prohlášení

(Zdroj: vlastní)

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás s prosbou o spolupráci. V současné době vypracovávám závěrečnou práci, v rámci které provádím výzkum, jehož cílem je na podkladě analýzy odborných a legislativních zdrojů shromáždit data týkající se tématu přípravných tříd v Českých Budějovicích a okolí. Dílčím cílem je analýza struktury a vzdělávacích potřeb žáků přípravných tříd. Ke splnění výše popsaných cílů bude využit kvalitativní výzkum obsahující rozhovor s pedagogickými pracovníci, náhled do dokumentace přípravné třídy (školní vzdělávací program, pedagogická dokumentace žáků). Délka testování odpovídá přibližně třem měsícům, kdy bych průběžně docházela do přípravné třídy pozorovat žáky při výchovně vzdělávacím procesu.

Předpokládaným přínosem bude vypracování aktuální analýzy všech přípravných tříd na Českbudějovicku z pohledu speciálních vzdělávacích potřeb dětí. Shromážděné informace o přípravných třídách, způsobu naplňování výchovně vzdělávacích kompetencí žáků pro přípravu na ZŠ a celkovém přínosu pro žáky mohou sloužit také pedagogickým pracovníkům mateřských i základních škol, nebo po formálních úpravách rodině dítěte, kterého se přípravná třída týká. Práce bude sloužit také jako možný impulz pro vybudování dalších přípravných tříd jako bezpečného prostoru zažití školního úspěchu žáků ještě před vstupem do první třídy základní školy. Vzhledem k mým návštěvám může být zpočátku šetření a pozorování rušivým elementem. Budu však naprosto respektovat všechna pravidla třídy a veškeré aktivity s žáky s Vámi vždy předem zkonzultuji.

Prohlášení

Prohlašuji, že souhlasím s účastí na výše uvedeném výzkumu. Studentka mne informovala o podstatě výzkumu a seznámila mne s cíli, metodami a postupy, které budou při výzkumu používány, stejně jako s výhodami a riziky, které pro mne z účasti na výzkumu vyplývají. Souhlasím s tím, že všechny získané údaje budou anonymně zpracovány a použity pro účely vypracování závěrečné práce studentky.

Měl/a jsem možnost si vše řádně, v klidu a v dostatečně poskytnutém čase zvážit. Měl/a jsem možnost se studentky zeptat na vše pro mne podstatné a potřebné. Na tyto dotazy jsem dostal/a jasnou a srozumitelnou odpověď.

Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním osobních a citlivých údajů účastníka výzkumu v rozsahu, způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven ve dvou stejnopisech, každý s platností originálu, z nichž jeden obdrží účastník výzkumu (nebo zákonný zástupce) a druhý studentka.

Jméno, příjmení a podpis účastníka výzkumu (zákonného zástupce): _____

V _____ dne: _____

Jméno, příjmení a podpis

studentky: _____
